

CSONGOR és TÜNDE.

Színjáték öt Felvonásban.

I r t a

Vörösmarty Mihál.

SZÉKES-FEHÉRVÁROTT,
nyomtatott Számmér Pál' betűivel.

1831.

S z e m é l y e k:

Csongor, ifju hős.

Kalmár,

Fejedelem,

Tudós,

Balga, földmivelő, utóbb Csongor' szolgája.

Dimitri, boltosrácz.

Kurrah,

Berreli,

Duzzog,

Tünde, tündérleány.

Ilma, Balga' hitvese, Tünde' szolgálója

Mirigy, boszorkány.

Tündérek, nemtők 's a' t.

(A' pogány kúnok' idejéből.)

ELSŐ FELVONÁS.

K e r t.

(Középett magányosan virágzó tündér fa áll,
alatta Mirigy kötözve ül. Csongor jó.)

C s o n g o r.

Minden országot bejártam,
Minden messze tartományt
'S a' ki álmaimban él,
A' dicőt, az égi szépet
Semmi földön nem találtam.
Most mint elkapott levél,
Kit süvöltve hord a' szél,
Nyugtalan vagyok magamban,
Örömemben, bánatomban
'S lelkem' vágy' szárnyára kél.
Ah de mit látok? középen
Ott egy almatő virít,
Csillag, gyöngy és földi ágból
Három ellenző világból,
Új jelenség, új csoda.
'S a' ki ott kötözve ül,
A' gonosz, kaján anyó,
Nénje tán a' vén időnek,
Mint lelánczolt fergeteg,
Zsémbe és zúg; mit jelent ez?
Vén Mirigy —

M i r í g y.

Ah nagy szerencse

Elhagyott agg ősz fejemnek,

Csongor úrfi hogy közelgesz.

Látod, mint vagyok lekötve,

Minden embertől kerülve,

Félig éh, félig halott.

C s o n g o r. (félre)

Minden szó, mint a' hamis pénz,

Olly balúl cseneg fülemben.

(Mirígyhez)

Szólj, mi baj?

M i r í g y.

Csodát beszélek,

Millyen a' nemes hazában

Rég nem történt.

C s o n g o r.

Tedd rövide.

M i r í g y. (félre)

Hogy parancsol! — Halld tehát,

Kedves úrfi, kit szemfénynek,

Örömének, kellemének

Szült 's nevelt föl szép anyád —

C s o n g o r.

Vén penész, ne tétovázz,

Térj dologra; vagy biz' isten,

Itt felejtlek a' fatőben.

M i r í g y.

Légy kegyes. (félre) Hah! büszke gyermek.

Vessz el, mint a' fűzi gomba;

Légy egérré, légy bogárrá,
Vagy légy olyan, mint Mirigy.

C s o n g o r.

Mit morogtál, vén Mirigy?

M i r i g y.

Csak tünődtem, mint beszéljem —

Látod itt ez almafát:

Mennyi ág, a' hány levél,

Annyi új csodát terem.

Ezt — de nem vallok neki —

Ezt a' rossz kopár tető

Tán a' naptól 's csillagoktól

Terhbe jutván, úgy fogadta

'S szülte mint boszú' jelét;

Mert eleddig rajt' egyéb

Rosz bogácsnál 's árva hajnál

Nem termett: azért leve,

„A' boszorkánydomb” neve.

C s o n g o r.

Milly utálatos zavart szól

Szép 's rutakból össze szőve.

M i r i g y.

Mosd nézd úrfi, a' kopáron;

E' szép almatő virágzik.

Szín ezüstből van virága;

'S mint fehér rózsák' ölében

Mász a' fészkelő bogár,

Mint a' légy, melly téjbe hullott,

Mint új hóban agg bogyó —

C s o n g o r.

Milly kemény vas türodelmem,

Hogy még rá figyelhetek?

Szólj 's ne tétovázz, vagy e' láncz
Megkettőzik csontodon ma.

M i r í g y. (félre)

Hogy gebedj meg, azt kívánom,
Mérged' tengerében. — Úrfi,
Hogy heves vagy, nem csodálom,
Ifju még 's tán sejtéd is már,
Hogy tündér, arany hajú lány —
Mit beszéltem!

C s o n g o r.

Mit beszélsz?

M i r í g y.

Csak álom.

Vén ajak, tudod, csevegni
Jobb' szeret mint emmi imi.
Halld tovább: ezüst virága
Csügg e' tündér almafának,
'S benne drága kő ragyog.
Három izben elvirágzik
Ez naponnan, este rajta
Mint a' szűz emlői bimbók,
Olly kis almák duzzadoznak.
Es mikor közelget a'
Szép borongó éjszaka,
És az éjfél, a' gyilkosnak
Denevérnek, és tolvajnak,
'S kósza szellemnek dele,
Száll, mint holló szárnya le;
'S felleget ül vad csillagon,
Felleget, melyet az mocsárból,
Sárkányok' sohajtatából
'S nyílt sirokból össze von,

'S szürke apján a' bagoly
 Szemmeresztve lovagol,
 Ré'm a' hollygó ré'm' nyakán,
 Csép anyó a' piszkafán
 Szép regében halandóknak
 Bal szerencsét, gyászt huhognak
 'S a' gyujtónak ór szeménél
 Egy leégett ház' tövé-nél
 Isznak, esznek, alkudoznak
 'S bűmből a' bűlőmbika
 'S a' szűzek' legjobb-bika
 Most fiát megy eltemetni,
 Ölni, aztán eltemetni —

C s o n g o r.

Hah utálat, fürtelem.
 Nem! tovább nem tűrhetem.

M i r í g y.

Elmegy, itt hágy, kell sietnem.
 Úrfi! úrfi! végezem már.

C s o n g o r.

Elfutnék e' szörnyetegtől
 'S a' kívánság nem bocsát;
 Hallanom kell.

M i r í g y.

Légy figyelmes.

Mint mondtam, az éj ha jó,
 Érne kezd a' fán az alma
 'S mint egy most szült lányka fő,
 Olly arannyá duzzad halma.
 Még is ebben agg apádnak
 És anyádnak haszna nincs en;

Mert bár mennyien vigyáznak,
 Báj szellő kel éj' felében,
 Mellytől a' szemek lehúynak
 'S reggel a' szedett fa áll,
 Mint a' pusztá tüske szál.
 'S mert legaggabb én vagyok,
 Legtovább virraszthatok,
 Azt beszéltek 's ide köttek
 A' fatöhez 's megnevettek.
 Engem is pedig lesujt a'
 Büvös álom' ón hatalma
 És ez harmad éje már
 Étlen szomjan, hogy vigyázok.

C s o n g o r.

Milly nem üsmert gondolat
 Új kíváнат', új remény ez,
 Melly mint vert hab' tengerén
 Vándor éji villanat,
 Háborús eszembe hat?

M i r í g y.

Hogy pusztúljon a' kegyetlen
 Még sem old el lánczaimtól.
 Vallanom kell többet is,
 Vallanom kell a' valót. —
 Halljad úrfi melly gyanúm van;
 Innen tündér szép leányzó,
 A' ki e' fát ülteté tán,
 Hordja vissza mint sajátját,
 Az arany gyümölcsöt is.

C s o n g o r.

(Mirígy' lánczait leveri)

Menj, siess el; lánczaidtól
 Megmentett karom; de menj el,

Merre lábad visz, szemed lát;
Mert ha még e' szent helyen
Itt találak, eltemetlek.

M i r í g y.

Áldjon isten — megboszúllak —
E' jó tédért — megfojtlak,
Csak tehetném! — légy szerencsés —
Mint az ördög pap süvegben.

C s o n g o r.

Menj, menj, menj, ne lássalak.

M i r í g y.

(mentében)

Nem megyek mig büszkeséged,
Szarva nem jut körmeimbe.
Mint a' sánta nyúl leszek,
Melly kilencz fiját megette
'S a' harasztba bujdosott.

(el)

C s o n g o r.

Szép fa, kertem' új lakója,
Melly mint nem várt ritka vendég,
Félig föld, félig dicső ég,
Ösmeretlen kéz' csodája
Állsz előttem, 's a' kopárra
Életet, fényt, gazdagságot
'S hintesz álmot a' sovárra,
Mint tehessem, mint lehet,
Hogy ne nyomjon engem álom
'S megláthassam kincsedet?
Földben állasz mély gyököddel,

Égbe nyúlsz magas fejeddel,
 'S rajtad csillagok teremnek,
 Zalogúl talán szívemnek,
 Hogy ha már virágod ilyen,
 Üdv, gyönyör lesz szép gyümölcsöd.
 Szép fa, tündér kéz' csodája,
 Vajha ilyen légy nekem.
 Ah de mit tekint szemem?
 Szerelemnek rózsaszája
 Mondd, minek nevezzem őt,
 A' nem földit a' dicsőt?
 Hattyu szálla távol égből,
 Lassu dal volt suhogása,
 Boldog álom láthatása
 'S most mint ébredő leány
 Ringató szél' lágy karján,
 Úgy közelget andalogva;
 Ah tán ez, kit szívdobogva
 Vártam annyi hajnalon?
 Ah tán e' fa' ültetője
 Ennyi bájnak, és gyönyörnek
 Ennyi kincznek asszonya?
 Rejts el lombok' sátorá,
 Rejts el éjfél, szív ne dobbanj,
 El ne árulj, el ne rontsad
 A' szerencse' útait.

D a 1.

Álom álom
 Édes álom,
 Szállj a' csendes föld fölé;
 Minden őrszem
 Húnyjon, csak nem
 A' várt 's váró kedvesé.

C s o n g o r.

Álom, álom, édes álom,
Ah csak most ne légy halálom.

(elrejtezik)

T ü n d e, I l m a. (jönnek)

I l m a.

Asszonyom, tudod, hogy engem
E' poros földről emeltél
A' magas tündér hazába
'S csak azért, hogy ott napestig
Csongor úrfiról beszéljek,
Szép szemérről, szép hajáról,
Fejedelmi természetéről
És arról a' mézajakról
Melly dalt 's csókokat terem.

T ü n d e.

Ah hogy emnyit tudsz csevegni.

I l m a.

Lásd, nem ok nélkül beszélek.
Itt nekem férjem maradt,
A' kit Balgának neveznek.
Olyan isten verte had
Nincs talán a' félvilágon.
Szomja éhe mondhatatlan.
E' nagy föld kenyér ha volna,
'S hozzá sajt a' holdvilág,
Már eddig felfalta volna,
Hold az égen nem ragyogna,
'S most itt nem járhatna láb.
'S hogy míg vannak tengerek,
Nincs egyébtől, mint csak attól,

Hogy bennök nem bor pezseg.
 'S asszonyom lásd, e' gonosz csont
 Első nap már verni kezdett,
 És ijeszte, hogy megesz, ha
 Enni nem hozok neki.
 Tudni most azért szeretném:
 Meddig tart e' bujdosásunk?
 Mert mi könnyen eshetik,
 Hogy még itt e' csipkefán
 A' rokonságnak miatta
 Fenn akad csipkés ruhám.
 'S Balga itt talál az ágon,
 Azt gondolja, som vagyok,
 És nekem jön, és leszed:
 Akkor jaj lesz életemnek,
 Jaj szegény tündér fejemnek!

T ü n d e.

Ah ne kelts föl bánatimból.
 Ilma! Ilma! messze honnból,
 Látod, milly hiába járok.
 E' kies fát milly hiába
 Ültetém vad föld' porába,
 Kedvesemre nem talállok.
 A' fa kincseket terem,
 A' fő kincs, a' szerelem,
 Szép világa álmáimnak,
 Mellyek e' vidékre vonnak,
 Ah az rajta nem terem.

I l m a.

Asszonyom, mit adsz, ha mondom
 Hogy belől a' lomb alatt,
 Csongor úrfi szúnyad ott?

T ü n d e.

Ilma, mit beszélsz bohóúl?

I l m a.

Engedd hát, hogy én öleljem.

T ü n d e.

Áldott, kedvező szerencse,

Mint köszönjem ezt neked!

I l m a.

A' szerencse vak gyerek,

Ezt inkább nekem köszönjed.

T ü n d e.

Vágyaimnak vég határa

Itt vagy, 's reszketek belépni.

I l m a.

Késel? Megmutassam e?

Mint kell sűrű galy között

A' szerelmest föltalálni?

T ü n d e.

Hagyd el, Ilma, a' szerelmes

Csillagot hordoz szemében:

Annak nincs setét 's homály;

Bár bolyongjon éj' felében,

Kedvesére rá talál.

Menj, mig itt mulat szerelmem,

'S régi kinjait elenyelgem,

Keltds föl a' kis csalogányt,

Hogy mig senki nincsen ébren,

Ö szerelmi kéjt zenegjen

'S dallal töltse a' magányt.

(el)

I l m a.

Úgy legyen; de ah mi szépen
 Körmöcziznek itt az almák.
 Kár hogy nem lehet megenni!
 Itt egy férges is fityeg
 'S mert az alma színarany,
 Férges nem gyémánt-e valyon?
 Vagy tán Balga lett bogárrá,
 A' mióta elvagyok
 'S most itt benne hujdosik?
 Ah beh megjárnám vele.
 Nem kell férges alma, nem.
 (le akar egyet szakasztani 's nem tud)
 Hah hogy nem nekünk terem!
 (a' kert' belsejébe vonúl. Mirigy jó)

M i r í g y.

Átkozott hatalmas álom!
 Háromszor kivájta körmöm
 E' hitetlen két szemet,
 És háromszor vissza tette
 Mérges harmatban mosottan,
 Fénybogárral megrakottan,
 Még is álom nyomta el.
 De mi ez, melly ritka fény?
 Fenn ragyognak már az almák
 'S a' szerelem' puha ágyán
 Hah ott szúnyad a' tündér lány.
 Dús aranyló hajazatja
 A' szép ifjat elborítja
 'S boldogságot álmodik.
 Nem nem ezt nem nézhetem,
 A' boszú hajt és kajánság,
 Szép hajában kárt teszek.

(Tünde 's Csongor egy gyepágyon a' fán belől, annak lombaitól félig eltakarva látszanak. Mirigy lopva közelít Tündéhez 's hajából egy fűrtöt levág)

M i r i g y.

Meg van meg van! e' hajakkal
Elborítom lányomat.
Csongor lássa 's megcsalódjék
Karjain elandalodjék
'S akkor én uralkodom.

(el)

I l m a. (jö)

Istenem már reggel is lesz,
Még-is a' földön vagyunk;
'S milly unalmas itt az élet,
Annak, a' ki nem szeret,
Hát még a' kit nem szeretnek!
Ah de mit látok? riadva
Es boszúsan jó ki Tünde.

T ü n d e és C s o n g o r. (jönnek)

C s o n g o r.

(esdekelve)

Tünde nem maradsz tovább?

T ü n d e.

Csongor, nem lehet, bocsáss.

C s o n g o r.

Nem kötöz le hű szerelmem?

T ü n d e.

Ah szerelmed üz tovább.

C s o n g o r.

Éltemet viszed magaddal.

T ü n d e.

Éltemet hagyom helyette.

C s o n g o r.

Tünde! Tünde! még alig
 Láttam arcod' hajnalában,
 Szép szemed' két csillagában
 Földeülni mennyemet;
 Illetlen ajkaiddal
 Szívkötő hajfodraiddal
 Még nem játszhatott szerelmem,
 'S Tünde búcsút kell-e vennem?

T ü n d e.

Még alig szemléltelek,
 Hú szerelmem' hajnalát,
 Rózsabokrát vágyaimnak
 Rég ohajtott kincsemet
 'S ösmeretlen karjaidtól,
 Még nem ízlett csókjaidtól
 Elszakasztom szívemet.

C s o n g o r.

Vérzenem hagysz —

T ü n d e.

Vérzem én is

Orvosolhatatlanúl.

C s o n g o r.

Ajkad' hajnalló egén
 Illy halálszó zúg-e, Tünde?

T ü n d e.

Ah bocsáss, nem késhetem.

C s o n g o r.

Szólj, mi hajt el, édesem?

T ü n d e.

Csongor ah — vagy mondjam-e?

Egy gonosz van, a' ki üldöz,

Egy hatalmas gyűlölője

Új szerelmünk frígyinek.

Érzem, érzem nagy hatalmát —

C s o n g o r.

Napfényt többé soha nem lát,

Mondd, ki az? hogy kardra hányjam,

'S mélyen, mélyben tengereknél,

Eltemessem, mint az ólmot.

Szólj, nevezd meg a' gonoszt —

És —

T ü n d e.

Ne lázadj fel hiába:

Hős karod nem árthat annak,

A' ki titkon vétkezik.

Nézzed e' fát, a' gyönyörnek

Fája volna; itt reméltem

Szerelemtől boldogítva,

Senkitől nem háborítva

Vágyaimnak álmait

Teljesedni karjaidban;

Itt reméltem árnyaidban

'S milly gyönyörnek éjeit!

'S ím az első éjjelen

Or kezek megbántanak,

És elárúlt titkaimmal
 Károhajtó hatalommal
 Ellenségim játszanak.
 Vissza hát a' messze honnba,
 Vissza hordom kincsemet,
 Hol magányos napjaimban,
 Mig szivemben egy sohaj van,
 Érted égve, érted aggva
 Mondhatatlan bú temet.

C s o n g o r.

Tünde egy szót hagyj szivemnek:
 Merre tartod honnodat?

T ü n d e.

Ah ne újítsd kínomat:
 A' madárnak tolla van
 'S nem repülhet annyira,
 A' folyamnak árja van
 'S nem foly árja olly tova.
 Zúgva kél a' fergeteg
 'S Tündérhonnban üdlakig,
 Hol magányos búm lakik,
 Míg elér, alig piheg;
 Gyenge szellőként lebegvén
 A' legifjabb rózsa' keblén,
 Mint sohajvás, úgy hal el.
 A' kis illatajku méh,
 Melly az ifju rózsa' keblén
 Álmodozva ringadoz,
 Fül nem ébred, nem gyanítja
 Hogy vihar' fuvalma volt,
 Melly miatt az ág hajolt.
 Így hová sebes madár,

Fergeteg, víz el nem érnek,
Kedves ah hogyan jöhetnél,
Értem sors' bitangja lennél!

C s o n g o r.

Ah ha nézlek, és ha hallak,
Szívem elvész bánatában
És ez egy lélek csekély
Meggondolni mint bírálak,
Mint vagy itt 's mint nem leendesz?
Tünde nézz körül utószor:
Még ha föld ez, és az ég,
Hidd még látlak valaha.

T ü n d e.

Most és többé nem soha.
Csongor ah ne légy felejtőm.
Hű szerelmem e' kebelben
Mint az által ültetett ág,
Melly tavaszt és új napot vár,
Úgy fog várni évről évre
És örökre nem virítani —
Csongor ah az éj mulik,
Végzetemnek űz hatalma.
Tünde búcsút mond siralmast
Az örömnék és neked.

(el)

C s o n g o r.

Volt-e? vagy csak álmodám?
És az éjnek költeménye
Font körül e' gyász tünettel?
Hah ki ez még — Böske állj meg,
Böske kérlek.

I l m a. (jő)

Ilma, kérem.

Olly paraszt név nincs divatban,
A' hol Tünde tart lakást.

C s o n g o r.

Ilma hát —

I l m a.

Kis szolgálója.

C s o n g o r.

Asszonyod ha olly kegyetlen,
Ilma állj te meg szavamra.
Mondd el, fényes üdlakot
Tündérhonnbán hol keressem.

I l m a.

Csongor úrfi megbocsáss,
Már a' hajnal csillag int,
'S mig hattyúvá változom,
Ahhoz is csak kell idő.
Aztán jól tudod melegben
Nem jó járni az egekben.

C s o n g o r.

Ilma, dévaj, mit beszélsz?
Azt csak Ilma: merre menjek,
Napkeletre, napnyugotra —

I l m a.

„Sík mezőben hármás út,
Jobbra balra szerte fut,
A' középső célra jut.”
Csongor úrfi jó szerencsét.

(el)

C s o n g o r.

Jaj mi szörnyen elhagyattam!
 Tündérálmaim' világa
 Ah miért is hajnalodtál,
 Illy hamar hogy elborúlj?
 Most fényhez szokott szememnek
 E' ború, ez éj' sötéte
 Olly ijesztő, olly nehéz.
 Éjfél fekszik a' napon,
 A' szelíd hold nem világít,
 Míg elvesztett üdvömet,
 Tünde, téged, nem talállak.
 Pusztá légy 's kietlen, ég,
 Légy vadonná föld; szivemben
 Végtelen vadon nyilik
 'S benne bujdosik szerelmem
 Boldogsága' romjain — de
 Mit tünődöm itt? Megyek:
 Isten áldjon agg apám,
 Isten áldjon agg anyám,
 Megsirattok tán; de többé
 Engem nem találtok itt.
 Tündérhonmban üdlakon
 Virrad ékes hajnalom:
 Arra mint vihar ragadnak
 Öt ohajtó vágyaim.
 Nincs nyugalmam, életem nincs,
 Mig nem birják karjaim.

(el)

S í k.

(Középett hármass út. Az ördögfiak háromfelől jönnek. Legelőbb Duzzog egy rókafigat hajt által a' színén)

D u z z o g.

Hő he! hő he! hő he hő!

(el)

K u r r a h.

Berre h hő he!

B e r r e h

Kurrah hő!

K u r r a h.

Mit kerestél?

B e r r e h.

Mit találtál?

K u r r a h.

Ürge czombot.

B e r r e h.

Sárcsa lábót.

K u r r a h.

Rossz ebéd.

B e r r e h.

Szegény ebéd.

K u r r a h.

Vissza vissza vissza még.

(el)

B e r r e h.

Jobbra én, te balra mégy.

(el)

D u z z o g. (kívül)

Hő he! róka, hő he hő!

Csülködöt már elharaptam,

Güdrödöt befojtogattam;

Hő he róka hő he hő!

Kurrah, Berreh. (jönnek)

K u r r a h.

Mit kerestél?

B e r r e h.

Mit találtál?

K u r r a h.

Loptam loptam egy tojást.

B e r r e h.

Add hadd lássam micsodást.

K u r r a h.

Tarka barka.

B e r r e h.

Szép tojás.

K u r r a h.

Vén bagolyból vén tojás.

Fészken ült, nagy álma volt:

Ifju nőnek ablakán

(Szőke volt és halovány)

Zörgetett a' vén zsivány

Hármas három éjszakán;

Most alutt, majd össze dült,

Szürke hátán bolha ült.

B e r r e h.

Azt megetted.

K u r r a h.

Elvetettem.

Majd kikel.

K u r r a h.

Bagolyba tettem:

Azt álmodta, csibehús.

B e r r e h.

A' bolondos vén anyus!

K u r r a h.

Loptam egy tojást alóla

'S megkopasztottam magát.

B e r r e h.

Illy csodát még nem hallottam!

K u r r a h.

Majd ki költi nyolcz fiát.

És röpülni nyavalyás,

Nem fog tudni, mászva mász

És megeszszük, jó ebéd lesz.

B e r r e h.

Jobb ha esszük, mint ha ő esz!

K u r r a h.

Mit kerestél, mit találtál?

B e r r e h.

Parti bürkön kék bogár ült.

K u r r a h.

Add hadd lássam.

B e r r e h.

Útra készült

'S megfogám.

K u r r a h.

Nem hoztad el?

B e r r e h.

Domb alatt tehén legel,
Annak adtam, hogy pusztúljon
Teje tőle megromoljon,
Borja téjtől dombra hulljon.

K u r r a h.

Ott megesszük jó ebéd lessz.

B e r r e h.

Jobb ha eszszük, mintha ő esz.

K u r r a h.

Vissza vissza, vissza még.

(el)

B e r r e h.

Jobbra én, te balra mégy.

(el)

D u z z o g. (kívül)

Hő he róka hő he hő!

Vagy megeszlek vagy egyél meg,

Kürmeim között gebedj meg.

Hő he róka hő he hő!

Kurrah, Berreh. (jönnek)

K u r r a h.

A' bagoly megkergetett,

Vén Mirigy volt a' bagoly.

B e r r e h.

A' tehén megkergetett,

Vén Mirigy volt a' tehén.

K u r r a h.

Nyolcz tojását mind megitta.

B e r r e h.

Borja' tőgyét vérre szopta.

K u r r a h.

Megijedtem, elszaladtam,
A' tojást is össze zúztam.
Nincs mit inni nincs mit enni.

B e r r e h.

Étlen szomjan kell heverni.

D u z z o g.

(a' rókát kergetve jó)

Sánta róka hő he hő!
Már alig piheghetek;
Megharaptál, én megesszek:
Hő he sánta róka hő!

(elfogja a' rókát)

K u r r a h.

Mit kerestél?

B e r r e h.

Mit találtál?

D u z z o g.

(a' rókát mutogatva)

Róka húst,
Csibe húst.
Róka a' csibét megette,
Hogy keresték csak nevette.
Most megfogtam és megesszük,
Gyomrainkba eltemetjük.

K u r r a h.

Melly dicső egy lakzi ez.

B e r r e h.

Róka husból csibe lesz.

D u z z o g.

(elbocsátja a' rókát)

Róka hús

Csibe hús

El ne fuss!

(mind a' róka után futva)

Hő he sánta róka hő!

(el)

M i r í g y. (jó)

Hajj ki lányom, rókalányom,

Hajj elő! —

Hogy zavartak minapában,

Félelemből lányom' arczát

Róka bőrbe öltözém át

'S elbocsátám a' harasztban,

Már eddig südő lehet.

Most meg vissza alakítom,

Szép arany hajjal borítom,

Csongor majd belé szeret.

Hajj ki lányom, rókalányom,

Hajj elő! — hogy nem találom!

A' majorba ment talán

Csirkeszív, lúdmáj után,

Hajj ki lányom, rókalányom,

Hajj elő! —

(a' bokrokat megzörgetve el)

T ü n d e, I l m a. (jőnek)

T ü n d e.

Ilma, én itt meghalok.

I l m a.

Ah ne halj meg asszonyom,

Nincs hová temesselek.

T ü n d e.

Veszteségem' kinja tenger,

Rajta szélvész bánatom.

I l m a.

Tenger' színe változandó.

T ü n d e.

Veszteségem' kínja nem.

I l m a.

A' szélvészek elmulandók.

T ü n d e.

Bánatom' hatalma nem.

I l m a.

Ah ez mind azért vagyok,
Mert magad sem vagy halandó.

T ü n d e.

Ilma, mondd el mit tegyek?

A' hitellen ész' tanácsa

Lelkemet már nem szolgálja,

'S szívem olly igen beteg.

I l m a.

Azt igen bölcsen teszed,
Hogy tanácsomat kívánod,
Itt a' földön, asszonyom,
Hol te, mint én, nem születél,
Mert a' gönczöl' csillagán,
Úgy termettél rózsza fán;
Onnan egy vihar lerázott
'S Csongor úrfi' kebelén
Virradál meg, ébredél fel
Kínos édes érzeménynyel,
'S most kérsz, hogy segítsék én.

T ü n d e.

Ilma illy vígasztalóm vagy?

I l m a.

Halld tovább: a' munka nem nagy.

Csongor úrfi erre jó,

Itt a' hármass útélő.

Erre mondtam, hogy menendünk.

T ü n d e.

'S az mi hasznot hajt nekem?

I l m a.

Itt az úton jelt tegyünk.

T ü n d e.

Ilma, Ilma kedvesem,

Mondd mi jel legyen?

I l m a.

Halálű.

T ü n d e.

Vissza réműl.

I l m a.

Hát reményű.

T ü n d e.

Millyen az?

I l m a.

Halld asszonyom:

Hagyd itt a' kis ujjodat.

A' kis ujj már azt jelenti,

Hogy nagyobb ujj is vagon.

T ü n d e.

Lelkemet ha, úgy lehetne,

Hagynám, Ilma, zálogúl.

Tán felfogná társaúl
'S avval hozzám elsietne. —
Ah de úgy sem volna jó;
Mert ha lelkem nála lenne,
Vissza hozzám nem sietne,
A' mint vissza, tört hajó
Árva parthoz nem siet,
Mellyen a' búbánat él,
A' reménység sem remél,
'S mindent pusztaság temet.

I l m a.

Hagyd el a' nehéz tünődést
Asszonyom, te szép virágszál,
Már tudom mi jelt teszünk.
Nézd, a' tiszta szép homok,
Ebben a' kis lábnyomok
Csongor úrfinak szemében
Mind vezérlő csillagok.
Add idább hát lábadat,
Hadd nyomom le a' homokba.

T ü n d e.

Ilma, nézd itt lábnyomom.

I l m a.

Most én is nyomot hagyok,
'S mellé hosszú nagy fület,
Balga férjem' czímerét.

T ü n d e.

A' sötétben szikra is világít,
Jó reményem el ne hagyj.

(el)

I l m a.

Jaj, jaj! ott a' telken Balga ásít;
Nincs más mentség, mint: szaladj.
(el)

Mirígy 's a' Manók. (jönnek)

M i r í g y.

Hah hogy átkaim kifogytak!

K u r r a h.

Kell-e róka vén Mirígy?

M i r í g y.

Vessz meg érte, hogy megetted.

B e r r e h.

Kell-e róka vén Mirígy?

M i r í g y.

Vére benned föllobogjon;
Égj miatta mint pokol.

D u z z o g.

Hőhe, róka, sánta róka.
Kell-e rókahús Mirígy?

M i r í g y.

Ordítson föl álmaidból,
A' mit ettél, rossz kölyök.

M i n d.

Kell-e róka vén Mirígy?

M i r í g y.

Mindenik falat haraggá
Forrjon össze bennetek;
A' gyűlölség ostromozzon,

Egymás ellen felhúszítson:

Marakodva veszzetek.

(el)

K u r r a h.

Hah mi hő ez.

B e r r e h.

Jaj megégek!

K u r r a h.

Duzzog Duzzog! én megütlek.

D u z z o g.

Kurrah Kurrah! megharaplak.

B e r r e h.

(Kurrához)

Üsd fülön, rosz húst hozott. —

Jaj meg égek.

K u r r a h.

Hah minő hév.

B e r r e h.

Meg ne verd, csak üsd agyon.

D u z z o g.

Vén szelindek, nem nagyon.

K u r r a h.

Össze törlek.

B e r r e h.

Össze zúzlak.

D u z z o g.

Megkörmöllek, megharaplak.

K u r r a h.

Itt a' bocskor, érd utól

B e r r e h.

Itt az ostor, vágd pofúl.

D u z z o g.

A' palást meg rám borúl.

(elkapkodják egymástól a' pürös jószágokat)

K u r r a h.

Állj elébe.

B e r r e h.

Törd agyon.

D u z z o g.

Vén szelindek, nem agyon.

MÁSODIK FELVONÁS.

Hármas út' vidéke.

C s o n g o r.

Tévedésnek hármas útá,
 Útam itt ez volna hát,
 Mellyen éltem' sugarát
 Fölkeresnem Ilma mondta.
 A' közép a' biztos út,
 Oh de mellyik nem közép itt?
 Mellyik az, mellyi célra jut?
 Itt egymásba össze futnak
 Egy csekély ponton nyugosznak,
 'S mennyi ország, mennyi tenger
 Nyúlik végeik között!
 Vagy tán vége sincs az útnak
 Végtelenbe téved el,
 'S rajta az élet úgy vesz el,
 Mint mi képet jégre irnak?
 Im de itt a' hármas útvég,
 Mint varázs kör áll előtttem;
 A' kívánság, a' reménység,
 Int, von, ösztönöz belépnem.

(fellép a' hármas útra)

Hah! milly tekintet! Egy raj a' világ.
 A' legkisebb por mint él, mint mozog.
 'S mi vándor arcok jönnek itt elém?

K a l m á r. (jó)

Szomszédim a' két Indiák nekem,
'S az új világnak minden partjai
Ösmérnek engem, és hajóimat.
Még egyszer ennyi! és a' félvilág'
Kincsét zsebemben hordozom.
Mi lesz még zárva ennyi báj előtt?
Az éjet nappá, éjjé a' napot
Varázslom által, és a' szerelem
Arany bilincsre kötve, mint urát,
Fog bé bocsátni titkos ajtaján;
'S örömmek, fénynek, kedvnek kútfeje
Barátokat fog látni palotám,
A' millyeket szív 's ész ohajt.

C s o n g o r.

Megállj.

K a l m á r.

Pénz kell-e? izzadj; járj utána 's lesz. —
Tőlem csak annak jut, ki dolgozik.

C s o n g o r.

Más az, mit kérek: tedd le gondodat.
Te sokfelé jársz, dús hajóidon
A' hol kel, és száll, láttad a' napot,
Szólj, Tündérhonnban üdlak merre van?

K a l m á r.

Ah hát beteg vagy? Ódd magad, hogy a'
Tündér hazában éhen el ne veszsz.
Itt van, zsebemben a' tündér világ,
Itt láthatod meg, jersze, légy buvár.

(megy)

Ez a' fiú megunta étkeit,
'S most csillagokra éhezik szegény.

Nagyon mohón! a' csillag messze van
 És fenn, igen fenn! — 's színezüst-e valljon?
 (vissza kiált, zsebére ütve)
 Itt a' Tündérhonn, itt van, nézd, viszem.

C s o n g o r.

Hideg pénzbánya! minden kincsedért
 Az egy szerelmet, még nevét sem adnám:
 Jobb égjen a' szív, mint fagy ölje meg.

F e j e d e l e m. (jő)

Te Zeüsz, te Isten, vagy bár milly nevű légy,
 Ki e' világot részre szaggatád,
 Földünket mért nem alkotád nagyobbá,
 Nem akkorává, hogy ha bírhatom,
 Ne kelljen búnom a' napfény elől
 A' nagyban e' kis morzsadomb urának.

(seregeihez)

Ti napkeletre, napnyugotra ti,
 Hatalmamat hordozza kardotok.
 Hogy míg leszáll ott, itt már fenn ragyogjon
 Szolgálatomban a' nap 's birtokom,
 Mig én leszek, ne lásson éjszakát.

C s o n g o r.

Megállj!

F e j e d e l e m.

Te por, kit lábam eltapod.

C s o n g o r.

Nem por, ha' ember, olyan mint te vagy,
 Vagy inkább ember, és por mint te vagy.

F e j e d e l e m.

Ne ülj időt, ha por vagy, szólj, mi kell?

C s o n g o r.

Csak egyre kérlek. Mert te messze bírsz,
 'S nagy bírodalmad nem tud éjszakát,
 Mondd meg nekem, hová kell tartanom,
 Hogy Tündérhonnban érjem üdlakot?

F e j e d e l e m.

Vagy úgy? kireppent a' madár, az ész
 'S a' fészek pusztá, szellők' súpja lett.
 Tündérhonn üdlak? oh igen! talán
 Ha úgy mehetnék mint a' gondolat,
 Vagy mint az égben repkedő sugár,
 Egyik csillagtól másig, 's a' mi van,
 Mind meghódolna — Menj, menj, jó fiú,
 Tündérhonn ott van, a' hol én vagyok.
 Jer, légy vitézem! Nem tetszik? De menj bár.
 Ha feltalálod, meghódítatom
 'S rabságra fűzöm minden emberét.

(magában)

Szegény fiú, kár érte, semmivé lesz,
 'S mi szép halála lenne harczaimban!

(el)

C s o n g o r.

Az megvető volt, ez még gőgös is,
 Raboknak rabja! kincs és hatalom
 Már nem segíthet. — Itt a' tudomány
 Jó távolaiba elmerült szemekkel.
 Kinyílt előtte, mint könyv, a' világ,
 'S ő mint ki könyv nélkül is tudja már,
 Olvassa folyvást a' mi benne van,
 Vagy inkább a' mit gondol 's benne nincs.
 De várjuk el, tán tudja üdlakot
 'S tanácsa által boldoggá teszen.

T u d ó s.

(elmélkedve jő)

Erő az isten! úgy kell lennie,
 Ész és erő, vagy inkább még erő:
 Erő az ész is, mert uralkodik,
 'S mi az? természet most felelj, ha tudsz.
 Munkáit értem, nem tudom magát.
 Erő, vagy isten? melyik szó erősebb?
 Szavak, nevek ti öltök minket el!
 Ezerszer öszlatám már szűz elemre
 Az össze vissza járt természetet;
 A' képzelődés elfáradt agyamban
 'S még istenem sincs. Nem tudom mi az,
 Vagy kit nevezzek annak. És ezért
 Fáradtam annyit éjimen, 's naponnan
 Hogy azt mondhassam, semmit sem tudok! —
 És még is ezt a' nem tudást nem adnám
 Egész hadért, melly hogy tud, azt hiszi.

C s o n g o r.

A' bölcseségnek ez csodálatos,
 Könnyű nemét választja. „Nem tudom,”
 Ez minden, a' mit tud, 's valóban
 Ez nem sok fejtörést kíván, 's ez által
 Egyszerre minden gáncs elől kitérünk.
 Oh ember, ember, ünség' áldozatja.

T u d ó s.

'S a' lélek! — a' mi gondol, és akar,
 Ohajt, és képzel, búsong, és örül;
 Ez a' világok' alkotója bennem
 'S rontója annak, a' mit alkotott;
 A' lélek! a' mi emberré teszen,
 Azt mondom annak, 's még nem ösmerem.
 En én vagyok, 's mi ez? nem tudhatom.

Oh mért az észnek nincs fogó keze,
Vagy mért a' lélek meg nem fogható?

C s o n g o r.

Rettentő ember, lelkét, istenét
Elrázza, mint a' terhes út porát;
'S a' szép világot bús éjjé teszi,
Csakhogy ne lássa, mint lesz semmivé!
Oh Tündérhonnt ez nem mutat nekem.
Szúnyadj szerelmem, még nincs hajnalod.

T u d ó s.

Az a' mi van, lesz túl az életen!
Hinném, de késő; álmom elröpült.
De ím egy ifjú vár az úton ott,
Egy ember, olyan mint anyám' fia.
Talán tanulni vágyna? megkinálom;
Mert milly öröm találni hallgatót.

(Csongorhoz)

Jó ifju, mit kívánsz megtudni, szólj!
A' nap körül hány kis világ forog,
Az üstökös hány, hány a' bujdosó,
Kit ember ösmer, a' mióta él,
És írni tud — mind elszámálhatom.
Hányféle fajból áll a' földi nem
Bogártól emberig, 's a' szörnyekig,
Kiket csodául a' tenger nevel?
Mi a' villám, a' szélvész, és eső,
Vagy a' természet' durva testei
Ember kéz által mint fajulnak el,
Élet, 's halálnak kétes eszközeivé?
Mindent tudok már, mindent, — még egyet —

C s o n g o r.

Kevés, de minden, a' mit kérdezek:
Nézd, ifju lelkem Tündérhondba vágy,

Dúst, és hatalmast kérdék, mérte-ván,
 És senki meg nem mondta, mondd te meg
 'S nyisd fel tudásod' kincstárát előttem.

T u d ó s.

Költők' világa, szép tündér világ,
 Mi kár hogy álom, gyermeknek való!
 Ébredj föl! vagy ha még álmodni jobba,
 Menj, álmodd vissza, a' mit álmodál,
 Mert a' valóság csalt remény —

C s o n g o r.

Ne ronts el,
 Ez egy kívánság éltet; nélküle
 Pusztább az élet, mint egy pusztá domb,
 Mellyen bogácsot kerget a' vihar.

T u d ó s.

'S úgy van; de ott a' tenger, halj bele,
 Ha már megúntad látni a' napot.
 Vagy élj 's mozogj, hogy életet ne únj.
 (el)

C s o n g o r.

'S ez minden, a' miért az ember él?
 Setét, üres, határtalan kebel,
 Oh a' te magányod rémítő lehet!
 'S így utazóim útra nem vezetnek,
 Egyik mint bálványt, hitvány port ölel,
 A' másik rommá tenné a' világot,
 Csakhogy fölötte ő lehessen úr.
 'S ez a' legszörnyebb mindenek között,
 Mint a' halál jár élő lábakon,
 És pusztá sírt hord hó kebel helyett.
 Oh szerelem gyujts utamra csillagot,
 'S te légy vezérem Tündérhon felé.
 (kilép)

B a l g a. (jő)

Jaj nekem!

C s o n g o r.

Ki jajgat itt?

B a l g a.

Jaj! az ágon fennakadtam.

C s o n g o r.

'S most mi hord itt?

B a l g a.

Leszakadtam,

Mert a' madzag gyenge volt.

C s o n g o r.

Hah tehát ágról szakadt.

Szólj, ki vagy?

B a l g a.

Hej! Csongor úrfi,

Kár hogy engem még nem üsmersz,

Látod, én tudom, ki vagy.

C s o n g o r.

Meglehet.

B a l g a.

De úgy van, úr vagy,

Én pedig szabó vagyok,

A' sívány földnek szabója;

Én kivágom, és bevarrom.

C s o n g o r.

Foldozója vagy tehát?

B a l g a.

Rá kalász ruhát adok.

C s o n g o r.

Csak latorkodol; ne hidd.

B a l g a.

Nem biz én; de halld tovább,
 Udvarodnál egy leány volt
 Böske néven, a' kit ösmersz;
 Ezt én eljegyeztem immár,
 'S most egyszerre szárnya nőtt,
 Mint az ájtatos közönség
 A' faképnél a' papot,
 Itt felejtett, itt hagyott.

C s o n g o r.

'S a' düh' gatyamadzagával
 Hogy nyakon kötötted a' bút,
 Mind ezért volt?

B a l g a.

Mind ezért.

C s o n g o r.

'S a' düh meztelen maradt.

B a l g a.

Úgy, 's a' madzag elszakadt.

C s o n g o r.

(félre)

Ostobának kedvez a' sors
 Úgy beszélnek, és való.
 Úti társnak ezt veszem föl. —
 Szólj, miért nem térsz ekédhez?

B a l g a.

Jaj! ne búsíts! földem olyan
 Mint az árva tót deák.
 Elfogadja a' magot,
 És terem, de nem gyümölcsöt,
 Durva tüskét, rosz csalánt,

'S háladatlan vad zabot,
 A' paraj, 's gyom benne olly nagy,
 Mint bozótban parti nád:
 Tátos róka hál alatta,
 Mérges gyíkot fojtogat;
 Sárkány fészken kanlidércz ül,
 'S illyen-adtát kurjogat.
 Szörnyőség csak látni is:
 Borzas, mint az ürdög' anyja,
 Kit hajánál fogva hurczol
 Fergeteg —

C s o n g o r.

Hagyd, már eléggé
 Látom, ellensége vagy.
 Telkeden ha orra buktál,
 És nem szívesen hasaltál,
 'S rajtad tánczolt volna bot,
 Jobban immár nem gyülnéd.

B a l g a.

Úgy van, úgy van, azt cselekvém.

C s o n g o r.

'S mert már vissza nem sohajtasz,
 Szólj, hová vagy elmenendő?

B a l g a.

Böske' nyomdokát csapászom
 'S felkötöm, ha megtalálom,
 Ő tudom, le nem szakad.

C s o n g o r.

Akkor hárman hullanátok.

B a l g a.

Oh a' föld elég erős.

C s o n g o r.

Hogy neveznek?

B a l g a.

A' ki csúfol

Annak Balga, másnak Árki

Tisztességes jó nevem.

C s o n g o r.

Balga hallod, Böske híved

Ilma már, nem Böske többé;

'S Tündérhonnba költözött.

B a l g a.

Valljon úgy-e?

C s o n g o r.

Úgy vagyon.

Tündérhonnban üdlakot,

Merre van, tán tudhatod.

B a l g a.

Hogy né! meg van sok mesében,

Tán az álmos könyvben is.

De hogy ő is, Böske — Ilma,

Hogy tündérré változott!

Varjuvá tán? meglehet,

De tündérré? nem lehet.

C s o n g o r.

Balga, jer szolgálj nekem.

B a l g a.

Oh örömmel, száz örömmel.

C s o n g o r.

Menjünk Tündérhonn felé.

A' szép Tünde ott világol.

B a l g a.

Ott világol —

C s o n g o r.

Elmerültél,

Mit csodálsz?

B a l g a.

Itt a' homokban —

C s o n g o r.

Mit?

B a l g a.

Szamárfület találtam

És tehéncsapást; ha ez nem

Büske' lába, vesszszek el.

C s o n g o r.

Oh öröm, 's ez Tünde' lába.

Mert kié is lenne ilyen?

A' szemérem' ajtajánál,

Melly a' szépség' arcainál,

A' szerelm' illy lábakon jár',

Csendesen hogy fel ne verje,

'S nyugalomát édesítse;

Az öröm busúlt szívekbe

Illyen lábakon suhan be

'S alszik a' gond, mint a' gyermek,

Melly sirásban fátadott meg,

Fül nem ébred, meg nem hallja,

Hogy vendég jön, és megyen!

B a l g a.

Medve czammog a' hegyen

'S annak illyen lába van;

Illyen lábon csúsz az ólnál,

Nád sövényü juhakolnál;

'S míg ez mindent össze mász,
 Alszik a' boros juhász,
 Úgy megalszik, szinte nyeg,
 A' szakállos köpönyeg,
 (Bunda másképp) melly alatta
 A' szugolyban hentereg,
 'S föl nem ébred, meg nem hallja,
 Hogy zshivány jön, és megyen.

C s o n g o r.

Oh ez a' láb szív lehetne,
 Olly parányi, olly csinos.

B a l g a.

Oh ez a' láb láb lehetne,
 Csak ne volna olly temérdek.

C s o n g o r.

Tünde! Tünde! erre jártál.

B a l g a.

Halld, uram, mint szolgál, illik,
 Hogy megértsem, mit beszélsz?
 Tünde mondod?

C s o n g o r.

Fény' leánya.

B a l g a.

Az tán villámlás lehet.

C s o n g o r.

Csillag.

B a l g a.

Gönczöl' hintájában

A' kerékagy.

C s o n g o r.

A' teremtés

Nála nélkül sírhalom.

B a l g a.

Holt tetem; de mondd mi ez,

A' mit itt pajzsodra vágysz?

C s o n g o r.

Lábnyomának másolatja.

B a l g a.

'S Tünde' lába volna ez?

C s o n g o r.

Úgy imádd, hogy üdvözülj.

B a l g a.

Megcsalódd, kéznyom az,

Böske tán orrára bukkant,

'S lába itt, a' kéz amott

A' homokban jelt hagyott.

C s o n g o r.

Balga, mit mondasz, mi láb ez!

B a l g a.

Böske hogy pofon csapott,

Rajtam olly nyomot hagyott.

C s o n g o r.

Oh a' kéz is undok ehhez,

'S a' legszebb láb medve talp.

Én ezt pajzsomon viszem,

'S nem lesz álmom, nem nyugalmam,

Mig valóját nem nyerem.

B a l g a.

Én is Böske' lányomát
 E' darab deszkán viszem,
 Eddig ajtó, most paizs,
 Haj de láb ám még ez is;
 Kár, hogy rá nem fér egészen!
 Majd csak hozzá gondolom,
 A' mi még hibázni fog.

C s o n g o r.

(indúlva)

Jősz-e már?

B a l g a.

Megyek, futok,

De hová?

C s o n g o r.

Fel, Tündérhonnba.

B a l g a.

Ah a' láb is elkopik,
 Míg elér olly messzire.

C s o n g o r.

Üdlakon kell megpihennünk.

B a l g a.

Addig megpenészedünk.

C s o n g o r.

Oh kívánság légy viharra,
 Vigy, ragadj el engemet.

B a l g a.

Rosz szeker az, bakja nincsen,
 Balga nem talál ülést.

C s o n g o r.

(megáll)

Melly üvöltés, melly kiáltás!

Hallod a' zajt?

B a l g a.

A' siketség

Hallaná, bár föld alatt,

Mint elásott kincs, nyugodnék.

C s o n g o r.

Nézd mi baj, menj.

B a l g a.

Oh uram,

Három árva ördög ordít

Egymást marva, üldökölve.

C s o n g o r.

Szörnyü harcz.

B a l g a.

Szint annyi harcz.

C s o n g o r.

Arczok egy nagy karczolat.

B a l g a.

Hátok egy nagy daganat.

C s o n g o r.

Új körömnek, új ökölnek

Rajtok már hely sem maradt.

B a l g a.

Oh az ördög is ha árva,

Milly bolondúl vész, szegény!

C s o n g o r.

Szólj, vagy ints, hogy jöjenek.

B a l g a.

Értenék csak nyelvükön —

C s o n g o r.

Tudsz-e sógorúl?

B a l g a.

Nem én.

C s o n g o r.

Hát a' medvebátya' nyelvén?

B a l g a.

A' mi a' gyertyát eloltja?

C s o n g o r.

Úgy.

B a l g a.

Miből a' fergeteg lesz?

C s o n g o r.

Úgy no!

B a l g a.

Nem tudok biz' én.

C s o n g o r.

Kár! talán megértenének.

B a l g a.

Földi hej! vagy földalatti.

Erre, erre.

C s o n g o r.

Úgy látszik megértenek.

(a' manók marakodva jönnek)

K u r r a h.

Én a' bocskort —

B e r r e h.

Én az ostort —

D u z z o g.

A' palástot nem bocsátom.

B e r r e h.

Nem hagyom.

D u z z o g.

Nem engedem.

K u r r a h.

Oh te pacsmag.

B e r r e h.

Oh te poszméh.

D u z z o g.

Vén libucz, te bélevő.

B e r r e h.

Hallod? üsd míg benne tart.

D u z z o g.

Bélevő te, megharaplak.

B a l g a.

Álljatok meg.

M i n d.

Megmarunk.

B a l g a.

Azt ne tennétek talán.

Jertek errébb, ott uram,

Egy tanúlt, bölcs, ékes ifju

Majd igazságot teszen.

D u z z o g.

Vagy gazságot.

B a l g a.

Oh te féreg.

B e r r e h.

Üsd.

K u r r a h.

Jerünk, ez jót akar.

D u z z o g.

Kurrah hát ha megvakar,
Azt gondolja hogy keszeg vagy;
'S mint a' tót, ha elszalajt,
Majd kiáltja: „nem vakarlak,
Jöszte vissza, keszegem.”

K u r r a h.

(üti Duzzogot)

Gömböcz puff!

C s o n g o r.

Megálljatok,
Melly vizsály van köztetek?

D u z z o g.

Szólj te szürke, szólj te ráró.

K u r r a h.

Béka csitt! vagy hasba rúglak. —
Halld meg, és ítélj felőlünk,
Árva gyermekek vagyunk:
Bocskor, ostor, és palást
Örökünk, 's egy birtokunk.

C s o n g o r.

Az csekélység. A' palást,
Mint a' ház az osztozóknál,
A' kisebbé.

M i n d.

Nem, nem úgy nem.

C s o n g o r.

És miért nem?

K u r r a h.

Halld tovább.

(Duzzogot hátba üti)

Búj ki Duzzog a' palástból —
Ostor a' szó, melly megindít —

B a l g a.

Az való, hogy jól megindít.

K u r r a h.

Bocskor a' ló melly viszen —

B a l g a.

Kár hogy csak gyalog viszen.

C s o n g o r.

Balga csenddel.

K u r r a h.

A' palást rejt.

C s o n g o r.

És mi ebből a' haszon?

K u r r a h.

A' ki így felöltözik
Senkitől sem láttatik;

Megvagdalja bocskorát,
Lép, mint egy bérce, akkorát,
'S hol kívánja, ott terem.

C s o n g o r.

'S látnom ezt nem engeded?

K u r r a h.

Hogy ne? Adjátok reám.

B e r r e h.

Itt az ostor.

D u z z o g.

Megragadlak.

(bele kapaszkodik)

K u r r a h.

(a' dombra áll)

Látsz-e most?

C s o n g o r.

A' dombon állsz.

K u r r a h.

(beburkozik)

Látsz-e még is?

C s o n g o r.

Nem, de hallak.

K u r r a h.

Deh te bocskor, deh te szíj.

Igy la! ott nálad legyenek.

C s o n g o r.

'S itt vagy?

K u r r a h.

(kiburkozik a' palástból)

Nézz meg.

C s o n g o r.

Itt valóban. —

Most tudom már osztózástok

Mért bajos, sőt majd lehetlen,

Mert egyenként bírni káros,

A' minek csak hárma jó.

K u r r a h.

Úgy van.

B e r r e h.

Úgy van.

B a l g a.

(üti Duzzogot)

Mondd hogy úgy van.

D u z z o g.

Úgy van, hogy te medve vagy.

C s o n g o r.

Három domb van napkeletre

Távol innen egyiránt.

A' szem eltéved közöttük,

Olly egyenlők.

K u r r a h.

Úgy van.

B e r r e h.

Úgy van.

C s o n g o r.

Halljatok szót. Háromé

E' jószágatok nem lehetvén,

Egyre kell majd jutnia;
Rakjátok le hát előmbé,
Fussatok föl a' hegyekre
'S a' ki elsőbb ér ide,
Mind a' hármat az vigye.

K u r r a h.

Oh mi bölcsen.

B e r r e h.

Oh mi szépen.

K u r r a h.

Itt az ostor.

B e r r e h.

Itt a' bocskor.

D u z z o g.

A' palástot nem hagyom.

K u r r a h.

(elveszi Duzzogtól a' palástot)

Össze téplek rossz kölyök. —

Jól vigyázz hát a' ki első,

A' jószágot az viendő.

C s o n g o r.

Úgy legyen.

B e r r e h.

Hop hegyre hát!

(el)

K u r r a h.

Hop, hop, hop, a' hegyre hop!

(el)

D u z z o g.

Ott szakadj meg tők kolop,

Addig itt ez jól meglop.

(el)

B a l g a.

Nem nehéz lesz eltalálnom,

Csongor úrfi, min tűnődöl?

C s o n g o r.

Mondd el.

B a l g a.

Nem de így ítélsz:

Árva jószág, úgy is elvesz,

Hogy ne veszszén, én viszem.

C s o n g o r.

Volna kedvem azt mivelní.

B a l g a.

Szánd meg őket, tedd meg azt.

C s o n g o r.

Oh egyébként itt veszek;

Mert az út olly végtelen,

Hogy csak a' gyors gondolat

Képes azt bejárni. — Balga,

Nézd, mint szélvész úgy erednek,

Nyomban e' helyen teremnek.

Balga tartsd meg őket itt,

Én majd érted eljövendek.

(elviszi a' manók' jószágait)

B a l g a.

Balga tartsd meg őket itt!

A' parancs jól hangzanék,

Csak ne volna benne Balga.
 Jaj nekem, jaj szemeimnek,
 Itt rohannak, itt ügetnek
 Mit csináljak, merre fussak?
 (a' mint fut, elesik, a' manók mind a' hárman
 által esnek rajta)

K u r r a h.

Jaj fejem!

B e r r e h.

Jaj tomporom!

D u z z o g.

Oh palástom, — jaj nekem.
 Veszszén el vén lelketek,
 Most koldússá tettetek.

K u r r a h.

Elszökött a' tolvaj!

B e r r e h.

Elment.

Elrabolta mindenünket.

D u z z o g.

Úgy-e mondtam, 's nem hívétek?
 Most bámultok mint a' tök,
 Melly még éretlen korában,
 Felmászott a' szilvafára,
 'S vén otromba nagy kobakja
 Érti kezdvén nyári napra,
 Bámúl hogy le nem jöhet.

K u r r a h.

Duzzog, hallod, a' helyett

Hogy gorombán csúfolóddol,

Mondd el a' büszavakat,

A' mi rád maradt apánktól,
És szállítsd le tolvajunkat.

B e r r e h.

Tedd meg, tedd meg, az neked van
Adva gazdag örökül.

D u z z o g.

Volna kedvem meg nem tenni.

K u r r a h és B e r r e h.

Volna kedved meggebedni?

D u z z o g.

Megteszem már megteszem,

Csak ne fojtogassatok.

Szállj le tolvaj a' palásttal,

Bocskorommal ostorommal;

Bokron, árkon és hegyen,

Szörnyü hullatod legyen;

Csipke bokron fennakadj,

Árkon, vízen elmaradj,

Szállj le, szállj le, és ne fuss,

Ördögök' körmébe juss.

B e r r e h.

Jertek, ezt most össze tépjük.

K u r r a h.

Meggyötörjük. — Csalfa szolga,

Hátadon szíjat hasítunk,

És eb bőr lesz bocskorunk.

D u z z o g.

Körmöm éhezik beléd.

B a l g a.

Mit csináljak, mit hazudjak?

K u r r a h.

A' ki tolvaj szolga vagy,
Szólj hová ment szép urad,
A' gaz ember, szólj hová ment?

B a l g a.

Halljátok, ne bántsatok,
Még nem ettem ürdögöt, de
Most eszem ha bántotok.

B e r r e h.

Hah minő száj.

D u z z o g.

Hah minő fog.

K u r r a h.

Szólj, beszéld el, merre indult?
Szólj te ferde rossz kerék, szólj.

B a l g a.

Furcsa dolgokat kívántok,
A' kit a' ló elragad,
Avval nem lehet beszélni.
Megy mert a' ló elviszi,
'S ott pihen, hol leteszi.

K u r r a h.

Szólj mi történt?

B a l g a.

Hadd pihenjek.

D u z z o g.

Hogy hazudhass.

B e r r e h.

Szólj.

D u z z o g.

Beszélj,

B a l g a.

A' kit itt szemléltetek,
Lelni kezdte a' hideg.
Láttam, hogy nagyon beteg,
A' palástot rá vetettem,
'S gondoljátok el, mi történt?

K u r r a h.

Vaj! mi?

B e r r e h.

Szólj, mi?

B a l g a.

Elveszett,

Mint a' déli báb a' síkon.
Aztán nem tudom mi történt.

K u r r a h.

A' palást őt eltakarta.

B e r r e h.

Hát az ostor?

D u z z o g.

Hát a' bocskor?

B a l g a.

Úgy bizony, 's hát menni kezdett,
'S a' bocskorban megbotolván
Az szilaj volt, elragadta.

K u r r a h.

Hallod ember, ez hazugság,
Olyan vastag, mint fejed.
Szólj, vezess el, merre ment.
Vagy ne élj meg, addig üzünk,

Mig egészen elkopando,
Mint a' koldús' bocskora.

B a l g a.

Én tán tudnám, merre ment.

B e r r e h.

Szólj ha jót akarsz.

B a l g a.

Mit ér az?

Rajtam által estetek, 's most
Sánta, béna, rongy vagyok.
Mennék, 's járnom nem lehet,
Lábam eltört, nem vihet.

K u r r a h.

Elviszünk csak jer velünk.
Égre fordult két kerékkel
Áll egy kordély útfelen — —

B a l g a.

Ah az én szegény kocsim.

K u r r a h.

Abba ülj, mi elviszünk;
Csak mutasd meg hol lakik.

B a l g a.

Úgy segéljen két kerék!
Megteszem, ha — jaj bokám, —
Itt ez úton jobbra húztok.

(félre)

A' nagyobb úr én vagyok.
Csongor úrfi rossz lovon ment,
Három lóval én kocsin.

(mind el)

HARMADIK FELVONÁS.

S í k.

(Messziről palota látszik, 's feléje bokrok
között egy gyalog út visz.)

M i r í g y.

Itt van Hajnal' palotája
És a' tündér tönkeleg,
Tünde, 's Csongor — úgy mutatják
Messze látó szemeim —
Erre jönnek, az pihenni,
Ez mint árnyék, őt követni;
'S a' manók is — melly szerencse!
Üldözésem' tárgyai,
Erre jönnek. E' határon
Most én kővé változom,
Rút varacskos régi kővé,
Hogy mit önként elbeszélnek,
'S fűrt agyokban végezének,
Majd ha mind kihallgatom,
Meg lehessen rontanom.
(leül, 's össze zsugorodik. A' manók huzzák
kordélyon Balgát 's bolyogatnak)

B a l g a.

Deh te Duzzog! e' biz' alszik
Mind a' három, mint az ürge,

Jól teszik, hadd nőjenek.

(leszáll, 's nyújtózik)

Ej ha! szinte megmeredtem!

Úgy de bezzeg Balga bátyó

Mit csináljunk a' manókkal?

(hirtelen feleszmélve)

Úgy van, úgy lesz, azt teszem.

(lassan félre fordítja a' kordélyt)

Megfordítom a' szekerkét

'S e' varacskos vén követ

Felnyalabolom fölébe.

Aztán hadd ballagjanak

Mind a' vízig szárazon.

Deh te szürke, deh te ráró.

(a' manók bólyogatva elballagnak)

M i r í g y.

(egy küssé fölemelkedve)

Elmegyek, de fél fülemmel

Itt vigyázok, mint az örvény,

'S jaj neked, te csalfa szolgál,

Meg lesz ágyad vetve nálam,

Meg! csalánból, és tövisből

'S szűnyogokból szemfedőd.

(el)

B a l g a.

Mintha szóltak volna? — Senki.

Igy la! most szabad vagyok.

Hej! de mit szemlélek ott?

Ember az, vagy morzsalék?

Olly alatt mász a' gödörben.

Csongor úrfi. — Ő az, ő az!

Oh be messze van szegény.

Hol jár itt az isten adta?

Átkozom rossz bocskora
 Millyen hirtelen meghozta.
 Soha, soha! Csongor úrfi
 Erre! erre!

C s o n g o r. (jő)

Itt vagy Balga?

B a l g a.

Itt biz' én, pedig kocsin.

C s o n g o r.

Hála az égnek, hogy kimásztam.

B a l g a.

Úgy-e, a' bocskor vetett le?

C s o n g o r.

Nem tudom. Mint gondolat,
 Mint sugár, melly egyik égből
 Egy világi messze végből,
 Más világba szökve hat,
 Jöttem, vagy csak álmodám,
 És alattam, és fölöttem,
 Oldalattam, és köröttem
 A' világot láthatám.
 Egy nagy arcz volt, végtelen,
 Rajta millió szemek;
 Mind olly ékes, olly remek,
 Hogy beszédem képtelen,
 Méhdongás, szunyogzene
 Elbeszélni a' mit láttam,
 A' hogyan forrt fenn, 's alattam
 A' világok' mindene.

B a l g a.

'S illy magosról porba hullni,
 Milly keserves hullomás!

C s o n g o r.

Úgy van, 's azt nem érzi más
Mint ki már fenn kezde járni.
De beszéld el, Balga, mint van,
Illy hamar hogy itt teremnél?

B a l g a.

A' ki üsmer, nem csodálná.
Mig te égen, csillagon
Össze, vissza nyargalóztál,
Addig én kordélyomon,
Jöttem itt a' vert uton.
Mennyi csárda, mennyi csapszék
Volt előttem, és utánam!
Az egész út csárda volt.
'S rajta százezer pohár
Csillogott, mint napsugár.
'S mennyi zaj, milly kurja volt,
Azt én el nem mondhatom,
A' mennydörgő mennykü dobszó
'S a' legmérgesebb mozsár szó
Ahhoz képest czimbalom.

C s o n g o r.

Jó szerencse, hogy talállak.
Ott a' házba költözünk most
'S hírt, tudósítást veszünk.

B a l g a.

Vagy még inkább jól eszünk
És annál inkább iszunk.

C s o n g o r.

Telhetetlen! annyi csárda
Volt előtted 's szomszjúhoz nál?

B a l g a.

Telhetetlen, és mivel?
A' temérdek semmivel.
Mint fizettél, úgy ihattam,
Szégyenedre — csak vizet.

C s o n g o r.

Majd a' jobb idő fizet.
Balga, hallod, itt megálljunk.

B a l g a.

Elhiszem; mert két leány jó,
Két parányi mézedény.

C s o n g o r.

Oh az első milly sugár,
Milly dicsőség mozdulatja.

B a l g a.

Kár! a' fátyol elborítja.

C s o n g o r.

Lába, két ezüst madár —

B a l g a.

Hímtelen nép, árva pár.

C s o n g o r.

Melly enyelgve jár a' földön —

B a l g a.

Legkivált a' búza földön.

C s o n g o r.

Olly mulón, olly könnyüden,
Mintha csókot kérne kölcsön
A' füvektől, a' virágtól,
'S félni kell, hogy meg nem adja,

Hogy legottan elrepül,
'S a' virágot sírni hagyja.

B a l g a.

Ej! a' túske majd megfogja.
Mondhatom, gyöngy két személy.

C s o n g o r.

Oh ne mond kettőnek, egy
'S a' mi ott utána megy,
Az csak árnya termetének.

B a l g a.

Az nekem már cifra ének!
Hát az árnyék vastagabb-e?
Törzsükebb-e, izmosabb-e?
'S a' valóság ösztövé?
Oh uram még olly árnyékot
Össze vissza, 's át ülelni,
Nem legbüjtibb gondolat.

C s o n g o r.

Szószatyor! ne tátogass itt,
Nyeld el fél kapált eszednek
Lúdtömő termékeit.

Menj, míg e' nap' rajzolatja
A' szűk útat el nem hagyja,
Térdepelve állj elébe.

Kérjed, kényszerítsd nevemben:
Nincs-e tiltva, 's kedve ellen
Mondhatatlan kellemeinek

Elborulnom zsámolyánál,
'S mint utasnak, idegennek
Kérdést tenni szűz magánál?

Menj, ne késsél, menj sietve

T ü n d e , I l m a . (jőnek)

I l m a .

Azt mondtad Asszonyom, hogy
Itt a' Hajnal' honnja van.

T ü n d e .

Úgy van Ilma, ott ama' ház
Melly rőt tajtékból fuvalva,
'S csillaggal van koszorúzva,
És e' tündér kert megette
A' szép Hajnal' birodalma.

I l m a .

Úgy de az csak tréfa volt,
Hogy tilalmas birtokában
Lánynyal szólni férfinak,
Még tilalmasb nyájaskodni
'S csókért csókkal adakozni?

T ü n d e .

Csak valóság a' mit mondasz.
Hogy legelsőbb kedveséhez
A' szerelmes lányka szólt,
Elpirultak arcjai
'S szebbek lőnek Hajnalénál,
És azóta e' hazában
A' melly lány szól kedveséhez,
Eljátszotta kedvesét,
Eljátszotta szíve' üdvét,
Melly mint forrás a' hegyekből
Ömlik, ömlik 's vissza nem tér.
Csak mikor fenn tündököl
A' világos dél
'S Hajnal messze múlat egy más
Ország' szélénél,

Akkor 'kertje' belsejében
 Lop a' szerelem
 'S egy rövidke édes órát
 Enged töltenem.
 Ah, de innen innen is
 Elhajt végzetem,
 'S a' kívül felboldogulnék,
 Nincsen itt velem.
 Csongor ah még egy delem van,
 Egy kis óra' tartománya,
 És te messze messze vagy még
 Mint a' végtelen világ vég.

I l m a.

Már azt meg kell vallani,
 Illy bohó kis rendelést
 Nem találni hét megyében.
 Férfihoz nem szólni lánynak!
 Szörnyűség az. —

T ü n d e.

Ilma, hallod,
 Emlékezned illik hol vagy.

I l m a.

Már azt meg nem állhatom,
 Legalább hagyd meg siratnom.
 (meglátván Csongort és Balgát)
 Ah szegényke szolgálójok.

T ü n d e.

Oh öröm, kit látok ott.
 Ilma, Ilma, Csongor eljött.

I l m a.

Oh keserves állapot,
 Balga is nyomába jött.

T ü n d e.

Oh örömnék fájdalomnak
Kínos édes érzeménye!

I l m a.

Asszonyom nem volna jó,
Míg időnkben tart, ölelni?

T ü n d e.

Hagyd el Ilma, jer siessünk.
Vár kívül egy ház vagyon,
Tisztos özvegy asszony lakja,
Ott Csongornak hírt hagyunk:
Délben Tündét hol találja.
Jer, ne lépj olly pípesen
Mintha boltba küldenélek,
Jer, szaladjunk.

(Balga eléjük térdepel)

Ah de nézzed

Itt egy ember —

I l m a.

Tátogat.

T ü n d e.

'S millyen harcsaszája van.

I l m a.

Valljon? 's Csongor úrfi szebb-e?

T ü n d e.

A' majomhoz is hasonlít.

I l m a.

No bizony! — de nem haragszom:
Férfi mint a' többiek.

T ü n d e.

Ilma mondd el mit tegyek?

I l m a.

Én egy tapot sem megyek.

B a l g a.

Ne tovább szelíd galambok,

Térдем itten a' határ.

Ott egy ékes ifju vár —

I l m a.

Éhes ugy-e? hadd igyék.

B a l g a.

Az' nevében szólalandok.

I l m a.

Oh az ürge, a' vakandok

Hogy beszélhet illy bolondot!

T ü n d e.

Ilma nézzed nem bocsát;

Szűk utunkat mind elállta.

B a l g a.

Oh talán nem hallotok,

Vagy magyar szót, szép virágim,

Még ti nem tanúztatok?

És az a' kis gyenge száj,

Gyenge mint a' csibemáj,

Olly hiába volna szép,

És hiába olly pirosló,

Hogy határin semmikép

Nem terem meg a' magyar szó?

Azt kívánom tudni — Mennykö!

Egyik sem fülel reám.

T ü n d e.

Ilma.

I l m a.

Tessék.

T ü n d e.

Ments meg innen.

I l m a.

A' majomtól?

T ü n d e.

Ah nem, Ilma,

A' legnyájasabb legény.

I l m a.

Férfi.

T ü n d e.

A' természet' oszlopa.

I l m a.

Mit parancsolsz asszonyom?

T ü n d e.

Tedd hogy félre menjen innen;

Mert különben itt veszünk.

I l m a.

Megcsipem, hogy vére csordúl,

És tudom hogy vissza fordul.

B a l g a.

Jaj mi szörnyü tíz köröm,

A' boszorkány körmök illyek.

(Ilma' körmei előtt hunnyászkodva át borúl
a' keskeny gyalog úton)

I l m a.

Asszonyom nézd, elterült

'S híd gyanánt lesz lábaidnak.

Annak is rossz bár; de menj át,
Addig én őrt állok itt.

(Tünde át megy)

B a l g a.

Vaj! mi volt ez bolhaugrás,
Vagy szunyogtáncz hátamon?

(Ilma át megy)

Jaj nekem, jaj tomporom,
Oh ez átkozott szekér volt.

(ismét térdre áll)

C s o n g o r.

Már nem állhatom tovább.
Elborúlok ott előtte,
'S választ magam veszem.

(letérdepel, Tünde Ilma közbe szorulnak)

T ü n d e.

Ilma! lásd hová vezettél?
Most középen itt rekedtünk.
Ott a' szolga, itt az úr.

I l m a.

Szörnyűség, most mondja bárki
Hogy leánynak lenni könnyű!
Útját úgy eltérdelik,
Hogy nem képes elszaladni.
Mint lehullott férges alma
Láb előtt hever körülé,
A' sok csalfa férfi szív;
'S aztán lépjen, 's ne botoljon!
Oh én inkább hódolok.

C s o n g o r.

(Tündéhez)

Nap, ki elborulsz előttem,
Éjbe foglalt délvilág,

Szólj miként nevezzelek,
 Hogy ha fénynek mondalak,
 Még csekély ne legyen a' név.
 Nem felelsz? ah ajkaid közt
 Mint szeretnék lenni szó,
 Titkos, édes, fél kimondott.
 Szólj csak ennyit is, ne kínozz.
 Nincs szebb mint a' némaság,
 Melly szép ajkakon mulat;
 Tó az, melly bár pusztaság,
 Még is mennyet mutogat.
 Oh de már ha tiltva van,
 Látnom rózsaréveit
 Szózatodnak, hallanom hagy
 Szívbetöltő hangjait.
 Intesz? félre térjek innen,
 'S meg ne tudjam, hol vagyok?
 Ah ha még te is kegyetlen,
 Millyek úgy a' szirt 's fagyok?
 Elveszek! — de nem busítlak,
 Szívemet hagyom hidúl;
 Lásd hogyan mégy rajta át,
 Mert alatta tenger a' bú,
 'S a' sohajtás fergeteg.

(fel kel. Tünde 's Ilma elmennek)

Semmi szép szó, semmi kéret
 Meg nem tartja; elmegy, itt hágy.
 Szólj te tőke, szólj te szikla,
 Szólj te békasó! mivel
 Bánthatád hogy nem felel?

B a l g a.

Én?

C s o n g o r.

'S ki volna más? te szirt,

Irgalmatlan rossz kova,
Kedvem volna addig ütni —

B a l g a.

Rosz kován nehéz kiütni.

C s o n g o r.

Össze zúzlak sár göröngy.

B a l g a.

Azt ne tedd az istenért!

Illy gyalog hid, mint magam,

Fél világon sem terem több,

Mellyen isten asszonyok

Járdogálnak, lépdegélnek.

Úgy beszélik egy volt ilyen

Mellyet Jákob' álma látott

'S Balga alkalmas hitellel

Még ez őstől származik.

Oh az a' láb!

C s o n g o r.

Mit beszélsz?

B a l g a.

Által lejte hátamon.

Oh mi láb az!

C s o n g o r.

Gyenge volt-e?

B a l g a.

Ah mi gyenge!

C s o n g o r.

Szólj, kicsin volt?

B a l g a.

Ah mi kisdéd!

C s o n g o r.

Könnyű volt-e?

B a l g a.

Mint a' szellő.

C s o n g o r.

És nyomása?

B a l g a.

Édes, ízes és csiklandós.

Minden porczikám megindult.

Szívem, májam, agyvelőm,

Még a' —

C s o n g o r.

Nem hallgatsz-e?

B a l g a.

Még a'

Hátam is nyögött belé,

Úgy megnyomta — meg ne üss hát —

Az nem ő, csak árnya volt,

A' ki úgy reám dobolt;

'S dobbanása oldalaim közt

Most is nyögve bujdosik.

C s o n g o r.

Ah ha Tünde volt — de hírét

Itt ki mondja most nekem?

Elnémúlt a' szerelem,

'S a' kívül nincs semmi hívem,

Melly vezetne útamon.

Nem tudom hová legyek.

B a l g a.

Nagy baj. Illy esetben a' hős

Torkon metszi a' keservet,

Elsohajt egy ilyen adtát,

'S szépen meghalálozik.

A' szokás ez —

C s o n g o r.

A' szokás az

Hogy te most letérdepelj,

Durva szolga, mert miattad

Hágy el mindenütt szerencsém.

B a l g a.

Ah kegyelmezz.

C s o n g o r. —

Nem, letörlek

Annyi veszteségemért.

B a l g a.

Ah kegyelmes úr csak egy szót!

Vedd le lábadat nyakamról,

Itt találtam egy nyomot.

C s o n g o r.

Mit találtál?

B a l g a.

Hátamon van

'S itt a' földön a' homokban.

C s o n g o r.

Milly jelek, milly gyenge lábnyom?

Egy van ilyen a' világon!

Ő az, ő az, Tünde jár itt,

Tünde! — oh öröm ne öl meg.

B a l g a.

Hej beh jó, hogy a' homok

Minden úton megterem.

C s o n g o r.

Jer kövess, tán úton érijük.

Oh szerencse, oh örömnapp!

(el)

B a l g a.

Szinte meghalék; de semmi!

Oh szalonna, oh kenyérnap!

(el)

(A' manók húzzák a' szekeret Mirígygyel)

M i r í g y.

Hóha!

K u r r a h.

Hőhe! itt megálljunk.

B e r r e h.

Oh mi kárhozott fiak!

D u z z o g.

Mért nem róka, hogy megenném!

K u r r a h.

Elszökött az átkozott.

B e r r e h.

Rajtunk egy követ hagyott.

D u z z o g.

Egy varacskos vén követ,

Melly alatt kigyó tenyészik,

'S a' penészes béka nyög.

B e r r e h.

Döntsük el, hogy össze zúzzák.

K u r r a h.

A' ki rá ül, elkárhozzék.

D u z z o g.

Holtig álmatlan legyen,
A' ki rajta megpihen.

M i r í g y.

(fölemelkedve)

Hőhe!

B e r r e h.

Melly ijesztő.

D u z z o g.

Melly utálat.

(Berreh, Duzzog elszaladnak)

K u r r a h.

Bár utálat nézni rád
'S hozzád nyúlni fürtelem;
Megragadlak undok állat,
Meghuzattál, most fizess.

M i r í g y.

Oh fiam, kár vesztegetned
Szép erődöt olly hiába.
Hát ha még majd rád ijesztek?

K u r r a h.

Szállj le, és ne tétovázz,
Egy van, a' ki rám ijeszthet.

M i r í g y.

'S egy van, a' ki bánthat engem,
Tudd, 's rémülj, az ördög az.

K u r r a h.

Tudd meg hát, és veszsz, az ördög,
A' ki bánthat, én vagyok.

M i r í g y.

'S rossz manó! ki rád ijeszthet,
Vén Mirigy, tudd én vagyok!

K u r r a h.

Hah utálat!

M i r í g y.

Meg ne indulj;

Mert ha lábad, mint az örvény,

Mint az orsó pördül is,

Vén Mirigy mint gondolat,

A' boszúnak gondolatja,

Úton ér, és elemészt.

K u r r a h.

Vagy, vagy sem; de szólj, mi kell még?

M i r í g y.

Látod a' fehér lakot?

Vár kívül egy dombon áll.

Ott most én lakom, cselédes,

Tisztes özvegy' képiben.

Csongor, a' ki most ezen jár,

Mert egyéb nincs a' vidéken,

Kisded hajlakomba száll.

K u r r a h.

Hah! leginkább ő az, a' kit

Körmeim keresnek itt.

M i r í g y.

Hagyd el! itt erőszakért

Büntetés vár. Jól tudom,

A' mi kárt tett, azt idővel

Vissza szerzem, csak figyelj rám.

K u r r a h.

Mit tegyek, szólj?

M i r í g y.

Légy szolgálja.

A' ki most van, azt rekeszd el,
'S ültözzél mint ő vagyon,
Légy bohó, mint az, 's fecsegi,
Hogy ha Csongor lát, ne sejtse,
A' mi változott körötte.

K u r r a h.

Értem, értem, mit tovább?

M i r í g y.

Csongor majd egy kertbe visz
A' közép dél' fényekor,
Hintsd meg ottan e' porokkal,
'S ő alunni fog, ha szinte
Félvilágot érne is
Minden percz, kit ott elalszik.

K u r r a h.

És azontúl?

M i r í g y.

Bízd reám;

Károd megtérítetik.
Most eredj, én majd követlek.

K u r r a h. (félre)

Nem hiszek; de úgy cselekszem,
Hogy jutalmam meglegyen.

(el)

(Ledér sietve jő)

M i r í g y.

Pszt!

L e d é r.

Ki szólít?

M i r í g y.

Pszt!

L e d é r.

Ki az no?

M i r í g y.

Pszt!

L e d é r.

Hiszen megyek, de merre?

M i r í g y.

Kis leány.

L e d é r.

Oh oh bizony ni!

Kis leány.

M i r í g y.

No nagy leány hát!

L e d é r.

Hát bizony, nem mindenik
 Ollyan ám, mint nénike,
 Olly redőből szótt öreg zsák.

M i r í g y.

Kis babám, ne légy boszús.

L e d é r.

Olly töpörtő! a' kinek már
 Fogfájása sincs —

M i r í g y.

No kedves

Kis madarkám csillapodjál.

L e d é r. (nevetve)

Néne, úgy-e szép dolog
Szántó földet vinni arczán,
Mellyben agg szeplő virágzik,
'S mint egy tisztos régi szűz,
A' szömörce szakállt ereszt?
Jaj beh furcsa kép maga!

M i r í g y.

Fúdd ki már lúdmérgedet
Dévaj, álnok, csapdi szer te.
Én tudom, hogy nem vagy olly rossz,
Mint szavadból mondanálak;
Lásd a' kort tisztelni illik,
'S én behintve bár redőkkel,
Még javadra élhetek tán;
Mert leányom a' redők,

(Lédér' arczát végig simogatja)

Majd ez, arczon is tanyáznak.

L e d é r.

(megborzadva)

Hah mi jég kéz!

M i r í g y.

El ne rémülj.

Hát hová mégy szép leányom?

L e d é r.

Hát hová, 's hová ne mennék?

M i r í g y.

Oh te gyöngy, te páva toll!

'S hát hová mégy gyermekem?

L e d é r.

Erre is, meg arra is,

Tudja isten, vagy mi! merre?

M i r í g y.

Valld meg édes, nem de otthon
Kór apád van, 's szenvedő;
Nincs egyéb, mint csak te, a' ki
Gyámolítsa és kötözzze,
'S most füvekkel gazdagon
Vissza térsz, hogy azt tegyed.
Úgy-e bár! tudom, mi űz?

L e d é r.

Ah.

M i r í g y.

No lásd leányom
Az nagyon szép, mert atyád volt
A' ki téged benn szorúltat
A' rettentő tűzhalálból,
Másod étellel megáldott
'S már te ép vagy, ő pedig mint
Szén az izzadó kohban,
Vész, fogy, 's tán hamvába dől.

L e d é r.

Oh jaj, oh jaj!

M i r í g y.

És az árvák,
Oh az a' két gyenge gyermek,
A' ki porban mász előtte,
'S mint oroszlán, ri az éhség
Ajkaik közt, hogy miatta
A' sivány port rágdogálják.
'S a' szegény, e' férgek' atyja
Nem segíthet, nem mozoghat,
Köny helyett kínlángokat sír,

És az égre így kiált föl:
Isten, Isten! élsz-e még?

L e d é r.

(leül, és sír)

Jaj nekem, jaj elhagyottnak.

M i r í g y.

Kelj föl, kis bohó te kelj föl.
Hisz' csak tréfa volt beszédem.

L e d é r.

Jaj nekem jaj mit tehettem.

Egy setétlő kis teremben,

A' pokolmécs' pillogása,

Bűnös ajkak' suttogása

Elboríták lelkemet.

Elpirultam, és nem látszott,

Vissza vágytam, nem bocsáttak,

Vagy bocsáttak 's nem jöhettem,

Nem kívántam jönni már.

Hév kar ége vállamon

'S a' merész, az áruló csók

Elcsattant tűzajkamon,

'S oh azóta, szörnyű élet!

Oh én elveszett leány, én!

M i r í g y.

Hagyd leányom a' keservet,

Egy szép úrfi vár reád.

L e d é r.

Jaj nekem! szegény apám! —

Átkozott az óra is.

M i r í g y.

Kelj, ne sírj, te kis bohó,

Nézd e' szép arany haját.

L e d é r. (fölkel)

Azt is átkozom —

M i r í g y.

Te dévaj!

Lásd, neked van szánva, kell-e?

'S oh az a' szép gazdag ifjú!

L e d é r.

Én testvérimhez megyek.

M i r í g y.

Mintha aztán nem mehetnél!

Oh mi szép az ifju vérnek

Úgy lobogni, úgy szökelni.

Félig alkonyúlt teremben

Bibór ágyon a' fehér lány,

Mint elöntött téjhab alszik,

Vagy csak úgy tesz, mintha alunnék.

'S mint a' megrezzent harang,

Hangzik, és ver a' tüzes szív:

Akkor a' szép ifju jön

Titkon, csendben, egyedül.

Jer velem, ne búslakodjál,

Jer te csinos kis boszorkány.

L e d é r.

Oh jaj — elmegyek haza.

M i r í g y.

Hogy ne mennél! most velem jőj.

Mennyi szálhadjad terem,

Mind aranynyá változik,

Ollyan gazdaggá tehetlek.

L e d é r.

Istenem! hát merre menjünk?

Én tán elmegyek haza.

M i r i g y.

(elvonja)

Kis bohó, nem! most velem jössz.

(félre)

Csongor, ezt neked szereztem.

Ennél lelj utált szerelmet,

Azt ohajtom, 's végre hajtom,

'S többé nem keres boszúmn.

NEGYEDIK FELVONÁS.

Mirigy' házának udvara.

Csongor, és Balga (jönnek. Balga leül.)

C s o n g o r.

Erre jőj, tán erre mentek.

Hát te lomha dög leülsz-e?

B a l g a.

Látod.

C s o n g o r.

Oh te medvecziner.

B a l g a.

Én utazni, nem szaladni

Jöttem.

C s o n g o r.

Oh vad állat! — ám de

Várj itt, míg e' házba térek,

Útasítást ad talán,

Vagy ha nem, szállásra fölvesz

A' jövőendő éjszakán.

B a l g a.

Ennyi aggság, ennyi bolygás,

És miért? egy asszonyért,

Egy piczin kis asszonyért,

'S abból is csak mennyi asszony!

Jaj bokám, jaj térdeim.

En biz' itt leülök addig,

Gyámolítom a' falat.

D u z z o g.

(jó szolgáló' képiben)

Kis komám szeretsz-e még?

(rá ünti a' szemetet.)

B a l g a.

Oh hogy mind a' két szemed

Lábad' ujját ékesítse!

Arra néz és engem önt le.

Még ez ám a' ferde had!

B e r r e h.

(mint részeg jó 's leönti)

Féreg inná meg borát!

Ollyan mint a' kéneső.

Hadd csorogjon a' szeméten.

B a l g a.

Hé!

B e r r e h.

Hohó!

B a l g a.

Az ördögökbe!

B e r r e h.

Vagy te voltál szent öcsém?

Semmi, semmi, no! nagyot nőj.

B a l g a.

Nőj te, vén bak, akkorát,

Mint a' legfőbb tátra bércz,

'S akkor ünnepelj, mikor

Legtöbb mennykő üt beléd. —

Szedte vettét! még bizony

Rám szoknak, ha itt ülök.

Már csak feltápáskodom.

(feláll)

K u r r a h.

(mint utas jó egy számmal)

Hóha! maczkó, itt megálljunk,

A' bitófa vár reád.

(Balgá' derekához köti a' szamarat)

Ezt az isten' szép lovát,

Úgy cseréltem egy juhásztól

Harmincz három birkabőrön,

'S természet szerint! szegénytől

Azt is tőle loptam el.

Csillagot nem rúg, de mondják:

Jobb számaron, mint gyalog.

Most a' szállást megtekintem,

Addig maczkó meg ne moccanj.

B a l g a.

Én, 's bitófa! oh te sárkány,

Oh hogy a' penész befogja

Mind a' két szemhéjadat! — De

Jól van! a' bitó fölül

'S a' számmának szamarán

Uriásan lovagol.

(fölül a' számmára. Dimitri kinyitja a' bolt'

felső ajtaját 's kinéz.)

D i m i t r i.

Ez vidéki, 's tán iszákos,

Majd jól megfizettetem.

(Balgához)

Kedves úr! szegény szolgája.

B a l g a.

Úgy is illik! Ah vagy úgy,
Jó napot Dimitri bátya;
Csillagom szülötte! hát még
Itt is megterem ketek?

D i m i t r i.

Oh! mi mindenütt vagyunk,
Mint a' napfény —

B a l g a.

Mennydörgöttét!

Mért nem mint a' gyom 's giliszta?

D i m i t r i.

Mondok, egy kis papra morgót
Nem parancsol, édes úr?

B a l g a.

Szinte mérgelődtem.

D i m i t r i.

Egy kis —

B a l g a.

Oh igen! de törköly úgy-e?
Vagy talán rozs?

D i m i t r i.

Mentsen Isten!

Szilva, kedves úr, valódi

Szilva, finum, 's olly erős hogy!

B a l g a.

Most nem szomjuzom.

D i m i t r i.

Bizony

Mondhatom pedig hogy illyet

Nem találni messze földön.

B a l g a.

Majd egyébkor.

D i m i t r i.

No de tessék!

B a l g a.

Annyi mint az! ide hát.

Majd hiszen Dimitri bátya,

Meglesz ám az ára is,

Mert mi itt fogunk tanyázni.

D i m i t r i. (félre)

Ah szegényke! pénze sincs. —

Mindjárt itt leszek.

(bevonúl)

B a l g a.

No végre

Emberemre is találtam.

Mondom, szinte szomjuzom már,

Ollyan szörnyű éh vagyok. — No's?

D i m i t r i. (jó)

Isten ucscseg! kedves úr

Szívesen adnám de nincs.

(boltját bezárja)

B a l g a.

Nincs-e? oh bab, oh olaj

Mért nem öltétek meg őt.

(Kurrah! kijön 's vezetni kezdi a' szamarat)

Hé! hová?

K u r r a h.

Vagy kend is itt van?

B a l g a.

Majd leszálok — engedelmet.

K u r r a h.

Semmi szállás! csak maradjunk.

Jó szelíd egy állat ez.

Ott imént, hogy érkezém,

Egy bitófához kötöttem.

B a l g a.

A' bitófa én valék.

K u r r a h.

Furcsa! hát bitófa úr

Csak maradjunk a' számáron.

B a l g a.

Jaj nekem! hogy veszne meg!

Még az ólba is behurczol.

K u r r a h.

(nagy zajjal énekel)

Ha a' csipkebokron rózsa nem teremne,

Bolond madár volna, a' ki rá röppenne.

Hej dínom dánom!

(az alatt Balgát szamarastúl az ólba hurczolja)

C s o n g o r.

(kijő)

Délben kell tehát találnom;

Mert egyébkor tiltva van.

Oh idő csekély idő, mint

Fogsz te tőlem elsuhanni.

(De sietnem kell, megyek.)

Balga!

K u r r a h. (belől)

Mindjárt.

C s o n g o r.

Balga hol vagy?

Jósz-e már?

B a l g a. (belől)

Jaj megkötöznek.

C s o n g o r.

Majd megoldlak, csak ne mozdulj.

K u r r a h.

(kijő Balga' öltözetében)

Itt vagyok már.

B a l g a. (benn kiált)

Csongor úrfi!

C s o n g o r.

(vissza fordúlva Kurrához)

Mit süvöltesz, dőre állat?

K u r r a h.

Csak kiálték hogy ne fuss.

B a l g a. (benn)

Csongor úrfi!

C s o n g o r.

No's mi kell?

K u r r a h.

Mondok, merre lesz menésünk?

C s o n g o r.

Jőj utánam.

B a l g a. (benn)

Csongor úrfi!

C s o n g o r.

Megveszél, hogy úgy üvöltesz?

K u r r a h.

Légy nyugott, csak vissza hangzik,
A' mit ordíték előbb.

B a l g a. (benn)

Csongor úrfi!

C s o n g o r.

Oh természet,
Légy egészen vissza hangzó
'S szép nevével zengj örökké!)

(Csongor Kurrah el)

B a l g a. (benn)

Csongor úrfi!

S z o b a.

Mirígy és Ledér.

M i r í g y.

Nézd leánykám, itt van a' lak.
Tégy azonként mint beszéltem,
Mig karodba csalthatod.
Akkor, — érts meg — akkor olvadj,
Égj, lobogj, mint a' tüzes bércz,
'S repkény karjaid közül
El ne hagyjad bontakozni.
Menj, siess és ékesülj fel.

(Ledér el)

Én a' kertbe térek addig,
Ott vigyázok dolgaimra,
'S majd ha Csongor álom által
Elszalasztá kedvesét,
Ezt ölelje megcsalódva.
'S hah ha majd a' fürtelemből

Ébred és irtózni kezd
 Ön magától, életétől,
 Majd ha tiszta nyúgodalma,
 Mint vihartól felzavart tó
 Olly habokkal víja lelkét,
 És örökre, mindörökre
 Látja tűnni szép világát
 A' szerelmet, édes álmát;
 'S keble, mint az elhagyott ház,
 Olly rideg, bús, olly komor lesz,
 Akkor lásson engem ülve,
 Örömemben énekelve
 Megnyílt sírja' szélein.

(el)

Berreh és Duzzog. (kétfelől jönnek)

D u z z o g.

Berreh, Berreh, hop hop hop.

B e r r e h.

Mit vadásztál kis kolop?

D u z z o g.

Itt az elrabolt örökség.

B e r r e h.

Több, mint várhat a' reménység.

Vissza lopjuk, vissza lopjuk!

D u z z o g.

Nem! cseréljük 's tréfaság lesz,

Majd ha rajta menni vágynak,

És a' bocskort ostromozzák,

És a' bocskor nem megyen.

B e r r e h.

Jól van, jól van, elcseréljük.

D u z z o g.
E' palástot —

B e r r e h.
Hol szerezted?

D u z z o g.

Kis zsidótól vettem el.
A' hideg már majd megvette;
Hogy ne fázzék, sárba tettem,
És nyakiglan eltemettem.
Hogy nyavalygott, mint üvöltött!
Mintha hátul metszenék.

B e r r e h.

Hahha! jól van elcseréljük.
Bocskor is van, nézz ide.
Pusztá palláson hevert már.
Lopva nőszött benn egérke
'S fölnevelte kölykeit,
Meztelen kis férgeket.
Czinczogások jelt adott,
A' kandúr ott czammogott,
A' bocskorra felkapott;
Én a' kandúrt földhöz üttem,
És a' bocskort elemeltem.

D u z z o g.

Oh ez czifra kis multság.
Nézd ez ostort! Nyakkötő volt,
Egy szegény dög függé rajta,
A' ki míg élt, makkirály volt,
Most alatta fútt el a' szél,
És az árvíz el nem érte.
Én levágtam, madzagából,
Nézd, ez a' szép ostorom van.

B e r r e h.

Add csak, ezt is elcseréljük,
Hadd morogjon a' banya.

D u z z o g.

Utszu! bocskor, meg ne csoszszanj,
Isten hozzád kapufa.

(el)

K e r t.

Csongor és Kurrah.

C s o n g o r.

Mért hivatlan bűnös álom,
Mért ömölsz el most szememre,
Most midőn szerelmi kéjre
Földelelne szép világom?
Hány király ohajta 's nem jött
Áldomásod ón szemére,
Hány busongó szív könnyörgött
Hogy borulnál sebhelyére?
Mindazoktól elfutottál,
Itt mulatsz a' boldogabbnál,
A' ki ébren vágyna lenni,
Tünde' karján édelegni.

K u r r a h.

Egy gyepágy kínálkozik
Hűvös illatú ölével
'S elföd a' lomb ernyejével,
Jer fogadd el, itt pihenj meg.

C s o n g o r.

Balga kelts, ha kedvesem jön.
Ah tovább nem állhatok;

Vajha míg leszúnyadok,
Bal szerencsém elkerüljön.

(elalszik)

Tünde Ilma. (jőnek)

T ü n d e.

Jaj nekem! mit látok ott?
Alva vár-e Csongor engem?
A' ki értte a' halálból
Vissza tudnék lelkesedni,
Alva vár-e engem ő?

I l m a.

Tán csak rólad álmodozni
Szúnyadott el, mig lejőnél;
Mert az álom édes álom
Arról kit szivünk szeret.

T ü n d e.

Hagyj el Ilma, hagyj magamra —
Engedelmet rózsaszáj
Hogy virágodat szedem.

(megcsókolja)

Csók, szelíd galamb te, menj el,
Csak te vagy szelíd eléggé,
Melly az álmak' hajnalából
Vissza híjad szellemét,
Hát nem ébredsz édesem?
Vissza rablott csókjaiddal
Hogy fogolylyá tégy, nem ébredsz?
Ah hiába csattanál el,
Csók te hittelen galamb,
Hírhozónak vissza nem térsz.
Csongor ébredj — mint derült ég
Arczod olyan, napja nincs-e?

Mincs-e fény, melly elfogadjon,
 Égve, aggva kedvelődet?
 Nyisd fel, ah nyisd a' szemet,
 Melly megbirta szívemet,
 Melly belőle mint korán nőtt
 Szép virágot, a' szerelmet
 Fölcsalá 's most fagyni hagyja;
 Nyisd fel, ah nyisd a' szemet,
 Mellyben üdvöm' gondolatja
 Fogva tartja lelkemet. —
 Kedves ébredj, csókjaim között
 Elcseréltem ajkamat,
 Elveszíttem magamat,
 Kelj, találj fel karjaid között. —
 Csongor, hát nem kelsz-e fel,
 Még ma láthatsz, holda kelve
 Tartományokat bejárhatsz,
 Tévelyeghetsz, bujdokolhatsz,
 Bú magadnak, kín nekem,
 Nem találsz meg, soha nem!
 (rá borúl)

I l m a.
 (Kurrához)

Csempe szádat jól ha nézem,
 És vitorla két fülednek
 Lebve lógó szárnyait,
 És ha nézem görbe lábad'
 Lőcsnek épült csontozatját,
 Oh te messze földi vendég,
 Úgy hiszem, hogy üsmerélek.

K u r r a h.

Úgy van, 's hogy ne volna úgy?
 Oh szemem' világa te!

I l m a.

Jaj ne mond azt, gyík lehetnék,
 Sánta koldús' tyúkszeme,
 Csak szemed' világa nem.
 Szólj, szurokban mosdol-e,
 Vagy mitől van, hogy pofádon
 Szinte fénylik a' sötétség,
 Mint a' rongyos csizmaszáron,
 Mellyet a' szegény deák
 Tolluival megcsiszolgat. —
 'S még sem üsmersz bűnvirág te?

K u r r a h.

Oh én csillagom, galambom.

I l m a.

Oh az istenért ne tedd azt,
 Tégy akarmit, üss agyon,
 Csak ne kezdj el mosolyogni.
 Olly vagy akkor, mint ha társát
 Konczevő eb megmorogja.

K u r r a h.

Látod angyalom, mi jó vagy,
 Oh én boldog szerető.

I l m a.

Oh te fűzfa, oh te tőke,
 Még sem üsmersz? nézz ide,
 Böske hitvesed vagyok.
 Vagy hogy megdicsértelek
 Az vadít el? jüszte, inkább
 Félre nézek, úgy ölelj meg.

K u r r a h.

(megöleli)

Kedves édes házi bútor.

Oh te puskapór szagú
Hol pokolban vetted e' búzt?

K u r r a h.

Csókot asszony!

I l m a.

Jaj megégtem;

Ez pokolnak fajzata.

K u r r a h.

Meg ne moczczanj, mert befallak;
És megeszlek, mint az almat.
(Ilma ijedten félre vonúl tőle)

T ü n d e.

Jaj nekem! nem álom ez,
A' kajánság' műve inkább
Elrepüle gyors időm már;
Menni kell és nem remélui,
Mindörökre kínban élni.
Lelkem' édes gondolatja
Csongor itt marad fölötted,
Vajha oh megsíratandó,
Vajha még meglássalak.

K u r r a h.

Mit parancsolsz asszonyom,
Majd ha ébred, mondanom?

T ü n d e.

Mondd hogy egy szeggel magasbra
Villogó kardját akassza.

(magában)

Úgy gyanítom, bűn' fia,

Eszköz e' roszban te voltál. —

Ilma, menjünk gyász utunkra.

(Tünde Ilma el)

K u r r a h,

(megilletvén Csongort)

Így la! ébredj tolvaj úrfi,

És bámuld meg a' napot.

C s o n g o r.

Mintha mély sír lettem volna,

'S benne lelkem a' halál,

Olly sötét volt álmaimban,

A' sors melly fölöttem áll.

Szólj, mi történt, míg aluttam?

K u r r a h.

A' tündérek itt valának.

C s o n g o r.

És te, — rettentő gonoszság!

Alva hagytál, nem verél fel!

K u r r a h,

Mint csalódot, jó uram.

Annyi szóra, annyi zajra

Azt csodálom, hogy rekedtté

Nem levék, te meg siketté.

Mint számárnak vemhe, melly

Édes anyját elveszíté,

Vagy mint a' számár maga,

Melly kemény szelet jüvendöl,

Úgy üvölték, úgy rikolték;

És az a' mézforradék,

Mit tön és nem tön miattad!

Fölvevénk és meg' letettünk.

Szólogattunk, megsirattunk,
Mind hiába, nem kelél.

C s o n g o r.

Átkozottak' gyermeke,
Mindeneknél átkozottabb
Haj! most merre térjek én?
Oh az elveszett időt
Mellyik isten, mellyik ember
Szerzi vissza életemnek?
Elment mint sebes hajó
Nyom helyett örvényt hagyó,
Mellyben elmém' sírja nyílt meg
'S össze tépett lelkemé.

K u r r a h.

Jobb szeretnék messze lenni.

C s o n g o r.

Most hová, haj! merre menjek?
Szólj, midőn ment, mit beszélt?

K u r r a h.

Azt izente hogy magasbra
Tedd egy szeggel kardodat.

C s o n g o r.

(gondolkozva)

Hah! mi az? hát csalt vetének?
És talán e' szolga arra
Bűnös eszközül szegődött?
Úgy van, úgy van, szörnyen úgy van!
Csalfa szolga halj meg értte.
Futsz-e? fuss bár bűn' cseléde
Üzni foglak, mint az árnyék
És árnyékká rontalak.

(el)

S z o b a

(Mirigy' hajlékában.)

L e d é r.

(arany fürtösen belép)

Igy ni! most belém szerethet

Még a' szívtelen halál is.

(énekel)

Túl a' Tiszán, túl a' Dunán

Innen is,

Ugy galambom a' kis leány

Ha hamis.

(ásít)

Ah biz én már únom is;

A' bolondos vén anyó

Biztatott hogy szép fiú jön

'S most az ördög sem köszönt be,

Még az ördög' üccse sem.

(egy rózsát vesz le kebeléről 's leveleit szét

hintve azokon sétálva énekel)

Pesten jártam iskolában

Térdig jártam a' rózsában.

(hirtelen megáll)

Ah szegény levelkék

Elszaggattalak.

(leül, üléebe szedi a' leveleket 's énekel)

Rózsalevél, kicsi rózsalevél,

Miért van, hogy haloványnyá lettél?

Haloványnyá, mint a' lány' orcája,

Mint a' télnek hideg hóruhája.

Rózsalevél, kicsi rózsalevél —

Jaj nekem! — ki monda jajt?

Ah Ledér! Ledér!

Hol van a' te régi kedved,

És mosolygó gyermek álmod?
 Sír-sz-e? sírj, ha nem nevethetsz,
 Rég ohajtott köny szemedben,
 Rózsakendő kezeidben
 Sírj 's töröld el könyedet.

(egy kis ideig arcát eltakarva szótlan ül, azután
 hirtelen fölugrik)

Hah ki jó, mi zaj közelget?
 Én bolondos mit csináltam!
 Nem nem ezt nem állhatom ki;
 Oh magány te ülsz meg engem.

B a l g a.

(jó egy darab deszkával)

Beste lélek rossz hada!
 Engem így elzárni tőle!
 Ólba zártak; de kitörtem
 Ajtaját 's ím hordozom;
 A' ki nem hisz, lássa meg.

(meglátván Ledért)

Á — bocsánat szép kisasszony.

(félre)

Vagy talán csak ő kegyelme,
 A' tündér, az eszem adta.
 Oh beh szépen fut szegényke.

L e d é r.

Szörnyűség! a' vén tarisznya
 Ily bohókás majmot űz rám.
 Oh vigyorgó fakutya!
 Nem nem, abból semmi sem lesz.
 Megszököm! — de még előbb
 Megcsigázom a' bohót.

(Balga felé fordul)

Ah!

B a l g a.
Sohajt!

L e d é r.

Oh!

B a l g a.

(Oh szegényke!

Mint a' böjti szél az úton,
Olly keservesen sohajt.

(Lederhez, térdepelve)

Szólj, parancsolj, mit tegyek!

A' világot, mint darab húst,

Értted fölfalom, ha kell. —

Eltaláltam, már vidámabb.

'S ah a' lelke! hogy mosolyg

Olly ürdögös kedvesen

Mint a' teli pincze száj,

Mellyben a' piros bor áll:

Most majd én is rá sohajtok

Ah!

L e d é r.

Ah!

B a l g a.

Ah!

L e d é r.

Az élehetetlen!

Már nekem kell arra térnem,

Mert különben ott ragad. —

Kedves —

B a l g a.

(Oh én boldog állat

Minden emberek között!

L e d é r.

Nem vigasztalsz meg szavaddal?
Lásd, én bús vagyok miattad,
Mint az árva gerlicze.

B a l g a.

Oh a' lelkem gilicze!
Tán meg is kén' már ölelnem?
Úgyde Csongor? megbocsásson
Hogy nem ő sziveltetik,
És hogy Balga szebb kölyök tán,
Arról Balga nem tehet.

L e d é r.

Ott kemény lesz térded' alja —

B a l g a.

Sőt itt jó helyen vagyok,
Hagyj pihenni lábaidnál.

L e d é r.

Oh ökör, sőt csorda! mit csináljak?
(Balgához)

Ím hogy kedvedet tegyem,
Itt öllelek édesem.

B a l g a.

Ő ölel meg, oh szerencse
Légy szelíd bor, meg ne fojts.

L e d é r.

Szíved a' rév, ott kötök ki,
Ékes ifju, el ne űzz.

B a l g a.

Oh én ékes ifju, én!

L e d é r.

Húnyj szemet, te gyöngyvirágom,
Mert megégetsz, húnyj szemet.

B a l g a.

Oh te csalfa! hát behúnyjam?

L e d é r.

Húnyd, ha kedvelsz.

B a l g a.

'S így maradjak?

L e d é r.

Igy! szerelmed zálogául
Nem kívánok egyebet.
'S ah mi szép mi kellemes vagy,

(félre)

Mint a' macskafaj vakon.

B a l g a.

Hát ne nézzek még szemedbe
Kincsem adta kis csalója!

L e d é r.

Légy türelmes kedvesem.
(egy rongyos tömött karszéket tol maga helyébe;

félre)

Igy üleld atyád' fiát.
En tudom, hogy megszököm.

(el)

B a l g a.

(a' széket ülelve)

Milly puhák szép karjaid,
Mint a' szép fehér szalonna;

Kedves édes oldalborda.

És ez 'a' fürt — oh üllelek.

(a' szék nagy zörgéssel össze dől, Balga ijedve
fölugrik, egy pamat lószőr kezében maradván)

Szürke lószőr és faláb!

Hát ki látott illy csodát?

Férgek' háza, bolha fészek,

Össze zúzlak, átkozott szék

Tűzre teszlek tolvaj szerdék.

Mennydörgő! de nem haragszom;

Csongor úrfit kell kutatnom,

Mit csináljak, mit tegyek most?

(meglátja az asztalon a' manók' vélt örökét)

Oh szerencse! itt van a' kincs.

Búsuljon a' szamár,

Elég nagy feje van:

(öltözni kezd)

Balga vígan éli napját,

A' bocskorba dobja lábát

'S úgy megy mint a' gondolat.

Deh! te bocskor, deh te szíj,

Csongor úrfinál legyenek!

No's? megyünk, vagy nem megyünk?

E' biz azt csoszogja: nem!

(mindenfélekép erőlködik fölemelkedni)

Átkozom rossz bocskora,

Arra vár hogy én vigyem,

Vagy hogy jól megabrakoljam.

(ostorozza bocskorait)

Deh te szürke, deh te ráró!

C s o n g o r.

(jó 's Balgát nyakon fogja)

Most szaladj, ha tudsz, hitetlen.

B a l g a.

Így adod ki béremet?

C s o n g o r.

Úgy, hogy e' helyen megüllek,

Áruló, ki elraboltad

Minden üdvösségemet.

B a l g a.

Semmit én még nem raboltam,

Mint imént ez egy ütést,

Ezt is jó szüből adád.

C s o n g o r.

Csúfolódsz? veszsz el álnok.

B a l g a.

Úrfi! én nem értelek.

C s o n g o r.

Nem? no megteszem, hogy érts.

B a l g a.

Mért akarsz a' földre nyomni?

C s o n g o r.

Hogy nyakadra hágyak ürdög,

És tiporjam lelkedet.

(a' manók, jószágaikat mutogatva hirtelen
által mennek a' színen)

Hah mi ez? te kétszer is vagy

Balga itt, és Balga ott.

B a l g a.

Bocskor itt és Bocskor ott.

C s o n g o r.

Most gyanítom! a' manó volt

A' ki megcsalt képed által.

B a l g a.

Most tudom, mért nem mehettem,
És nyakamra, mért tiportál.

C s o n g o r.

Oh a' végtelen világon
Senki nincs boldogtalan,
Én egyedül vagyok az.

B a l g a.

És miért? a' bocskorért!
A' bocskor nem csizma bár,
Lopni még sem illik azt is;
És az ördög vissza váltja
A' mi hozzá tartozik.

C s o n g o r.

Balga hallod.

B a l g a.

Hallom, úrfi.

C s o n g o r.

Jőj nyomomba.

B a l g a.

És hová?

C s o n g o r.

Ázt ne kérdd, ha még hivem vagy.

B a l g a.

'S így örökké bujdosásra
Szántad ifju éltedet?

C s o n g o r.

Mindörökké és azon túl!
Égjen bár le akkorára,
A' magas dél' fény sugára,

Mint egy kisdéd fény bogár,
 Melly az égben félve jár
 'S úgy bolyongjon egyedül
 A' sötétlő végtelenben,
 Hogy magát se lássa többé,
 Én tüzenél akkor is még,
 Tünde értted bujdosandom.

(el)

B a l g a.

Már ha úgy van, ám jerünk bár!
 Míg csak annyi lesz belőlem,
 Mint egy elfőtt birkaláb
 Én is bujdosó leendek,
 És evendem, és ivandom

Mig csak bennem 's benne tart.

(elindúl, kis várat után ismét jó)

Birkalábot emlegettem,

Valljon, a' hová nem tettem,

A' szekrényben ott van-e?

(a' mint a' szekrényt nyitja, Mirígy' alakja áll előtte)

Huh Mirígy! a' vén utálat.

(ajtó felé fut, ott is Mirígy' alakjával találkozik)

Jaj fejemnek, jaj szememnek,

Milly csodán kell borzadoznom!

Két alakban egy boszorkány,

Itt is, ott is ő az undok:

Söprű fegyver van kezeiben,

Rút halál sötét szemeiben,

Csongor úrfi! jaj! segítség.

Ablak, ajtó, merre vagytok,

Jaj fejem, jaj tomporom!

(Mirígy' alakjai két felől söprűvel kergetik, míg végre
 az ablakon kiugrik. Mirígy' alakjai egyesülnek)

M i r í g y.

Minden el van veszve, minden!

És kaczag bolond Mirígyen

A' pokolnak feneke.

Hát Mirígy csak olly eke,

Ollyan szolgál dáb pemét,

Mellyen minden gyáva szánthat,

Minden gyáva lovagolhat?

(haragosan dobbant lábaival)

Nem nem, mondd pokol, hogy nem,

Zúgj, ha hallod és feeld: nem.

F ö l d a l ó l.

Nem! nem! nem!

M i r í g y.

Itt vagy, itt vagy érzelek.

Átok értte, hogy feleltél,

Átok háladíj gyanánt.

Halld tehát: egy jós lakik

Vén berek közt szikla részben

Kétszer alszik három hétben,

Azt helyéből messze űzöm

'S én jövendőlk névében.

F ö l d a l ó l. (kaczaj)

Hahaha!

M i r í g y.

Tetszik úgy-e? megteszem.

Tünde, Csongor elmenendők

A' bereknél, és tanácsot

Tőlem, általam veendők

És elrontom a' szerelmet

És helyette veszedelmet.

Mag gyanánt vetek beléjük,
Hogy magokban veszszenek.

Földali hang.

Nem nem nem!

Mirigy.

Ha szolgáltam valaha.

Földali hang.

Hahaha!

Mirigy.

Lelket vittem útaidra.

Földali hang.

Hahaha!

Mirigy.

Csúfolodol? tán meleg van,
Hogy kaczajt ütsz kínaidban?
Gyáva szellem veszsz magadban!
Egy meg kettő, három a' szám
Nélküled megy végre munkám.
(el. Föld alatt nagy kaczaj)

Barlang

(minden felől sűrű lombos fáktól árnyékozva, előtte
borított kút. Mirigy jó 's a' kutat feltakarja)

Mirigy.

Itt van a' kút, a' jövőendő
Mélyen nyugszik tükörében.
Lássa sorsa' visszáját benn
A' szűz, melly partjára feljő.
(a' kutat háromszor kerülván)

Forrj kút' habja forrj
Tajtékot sodorj,

(egy írást tart a' kút fölé, melly magától meggyúl)

Csalfa eskü vérrel írva,
Bűnös szívtől lángra gyúlva;
Mély vizedbe hull le hamva,
Forrj kút' habja, forrj.

(megáll)

Csillag, mellyen a' halál,
Csonton, ember csonton áll,
Felhő, melly a' sírra száll
A' hol vérzik a' fűszál,
Szél, melly tűzben lángolál,
Benn veszők' síralminál,
Szálljatok le, szálljatok le
A' jók kútba nézzetek le.

(eltávozik a' kuttól)

Mintha jőne a' kit várok.
Itt jön, itt van, lássa most,
A' mit meg sem álmodott;
Én pedig Csongort hozom meg,
Hogy jövendőt itt vegyen.
Évek' éve múlhatik,
Míg együlnek útaik.

(el)

Tünde Ilma. (jőnek)

T ü n d e.

Ilma jó jel!

I l m a.

Jaj minő hely!

Itt boszorkány lakhatik.

T ü n d e.

Oh nem, itt egy jó lakik,
Egy rideg nő, melly időkben

Búvárkodva messze lát

'S a' leendők' fonalát

Tartja biztosan kezében.

I l m a.

Már ha úgy van, keztyűt huzzunk,

Itt van a' szép kis tenyér,

Tiszta, mosdott, és fehér.

T ü n d e.

Ah mi boldog pillanat!

A' varázskút nincs befűdve,

Nem lebeg gyász fátyola.

Boldog a' ki most belé néz,

Azt nem éri bánat és vész,

Kedvez annak csillaga.

Haj! de még is rettegek,

Borzadás fog el jövődöm.

Még nem látott képinél.

Ilma menj elő te, nézz be,

És beszéld el, mit látsz benne.

I l m a.

Legfűlebb is zöld vizet

'S egy pár pislogó szemet,

Melly az úszó béka fejből

A' világra fölnevet.

(lenéz a' kútba)

Ah nem, ah nem, Balga lelke,

Hát te vagy, te olly alatt?

Mit csinálsz ott a' hűvösben,

Mit csinálsz ott gyönyörű?

Jer föl, égek, olvadok,

Mint a' gyenge vaj vagyok.

Oh a' lelke hogy szeret,

Csókot kér nem kenyeret ;
Jőj ; ha nem jössz , én megyek le
'S ott találom enyhemet.

T ü n d e.

Ilma látom lelked örvend
'S boldogsága' özönében
Fürdik mint a' víg madár.
Hagyj most engem , hagyj lenézni !

I l m a.

Ah méit versz ki álmaimból ,
Fogfájásra ébredek.
(még egyszer lenéz a' kútba)
Balgá Balga kedvesem ,
Nem pártolsz el , úgy-e nem ?

T ü n d e.

(a' kúthoz közelítve)

Csillagok , kik a' jövőndőt
Fénybetűvel kék mezőben
Irtjátok le a' nagy égben ,
Ti a' menny' szép szemei ,
Kedvezőn mosolygjátok
A' varázskút' éjjelébe :
Sorsom nyugszik rajtatok.

(lenéz)

Ah mi táj az , melly világ !
Zöld mezőben egy leányka
'S egy kis bárány játszanak
Szép és ifju a' leányka ,
Fürge 's dévaj a' kis állat
És játékok olly vidám ,
Olyan boldog mint magok.
Hah ! de melly gyász tünemény az ?

Hős fiú jön fegyverestül,
 Vérben, porban, lankadottan,
 Elborúl a' szűz előtt.
 'S ím a' lányka össze tépi
 Hóruhája' fodrait,
 A' sebesre felkötözi
 Keble' patyolatjait.
 Hálabuzgón föltekint
 A' vitéz — oh mennyi kint
 Kell megérnem! Ő az, ő az,
 A' hitetlen szerető,
 'S a' leányka — jaj nekem —

I l m a.

Asszonyom ne állj tovább így;
 Mert szoborrá változol.

(félre)

Balga tán megtetszett neki,
 Attól tartok, elszereiti.

(Tündéhez)

Asszonyom, ha engeded,
 Inkább osztozom veled. —
 Nem szól, hallgat, sír szegény,
 Én pedig fohászkodom.

(ásít)

T ü n d e.

Boldog, tán nem boldog lányka
 Mondd hová vész nézeted?
 Ah mi van csalárd szemében,
 Melly lerejtett kincs, hogy azt
 Mint buvár a' gyöngyöket,
 Olly epedve, olly örömmel
 Mélyen, híven keresed?
 Ah ne higgy az álsugárnak —

Ah ne higgy, de mit beszélek?
 Oh szerelmem' álmai!
 Már ülében a' leányka,
 Harcza gyenge, mint maga,
 Csókja ég már arczain,
 A' hitetlen, melly adóúl
 Régen engem illetett;
 'S mellyet annyi gondom ápolt,
 Annyi édes aggodalmam,
 Ketten ők szerelmimen
 Nélkülem hogy osztakoznak!
 Jaj nekem, jaj kárhozottnak!
 A' ligetben andalogva
 Járnak ketten boldogúl
 'S a' báránka mint szerelmem
 Árván búsan elhagyottan,
 Fejcsüggesztve jár utánok;
 Játszó társa már nem játszik,
 Ah vagy játszik, és eljátsza
 Rég ohajtott üdvömet.
 Járnak mennek a' ligetben
 'S mindig mélyen és mélyebben
 Ott kaján lomb, itt könnyim,
 Ah nem látnak szemeim.

I l m a.

Már ez még is szörnyűség;
 Veszszen a' rossz kútja! inkább
 Eltemessük, mint hogy ártson.
 Asszonyom nézd itt a' kő —

T ü n d e.

Oh nem Ilma, el kell vennem
 Sors' kezéből a' keservnek
 Telmértékű poharát.

Most vagy máskor el kellennem,
Vagy az elme vagy szerelmem
Győzni fognak szívemen.

(ismét a' kútba néz)

Mit találok? új vidék;
Pusztá tenger, pusztá szirt,
És a' szirton a' leányka
Eltemetve bánatába
Bomlott szívvel, bomlott hajjal
Néz a' hullám távolába.
Jaj hová lön üdvössége,
Hol szerelme' kéjei?
A' hitetlen fut hajóján,
Mint a' szélvész, melly virágot
Tört le, fut kegyetlenül.
És a' szirton áldozatja,
A' megcsalt lány össze rogy!
Égő szíve' lángjait
Oltják tenger' habjai.

(eltávozik a' kúttól)

Illyen minden férfi szív?
'S Csongor annyi kellemeccel
Olyan arczczal, olly szemekkel,
Csongor üldökölhet így?
Kárhozott légy csalfa kút,
Kárhozott a' szellem is,
Melly pokolnak büntövéből
A' világra felhozott.
Pusztá légy és elvadúlt,
És vadúljon messze tőled
Minden a' mi boldog és jó.

Oh hitemnek romladéka,
Bánat! merre viszlek el!

(el)

I l l m a.

Melly baj ez már meg' nekem!

Még Balgával sem csevegtem,

'S asszonyom már elmegyén.

(a' kúthoz lép)

Balga lelke, egy pogácsa

Van zsebemben, nézd galambom

Azt is itt hagyom neked.

(egy darab süteményt hajít le a' kútba, melyre az
nagy lángot vet; Ilma sikoltva elszalad, Mirígy
feljő a' kútból a' láng után)

M i r í g y.

Már megjártam utamat.

Kis leányzó képiben

Jóstanácsot elfogadni

Csongort erre csaltam el.

(a' kúthoz megy)

Kút' leánya

Kút' csodája

Kelj, ha keltelek,

Menj, ha küldelek.

Kút' palaczkja,

Kút' galambja

Szállj ha intelek.

Kút' leánya

Kút' csodája

Légy az ifju'

Csalogánya;

Hol hazája

Várva várja,

Megpihentét

Ott találja;

Csak szerettét,

Soha Tündét,

Bár kívánja,

Meg ne lássa,

Mindörökre

Mindörökre

Ne találja.

Kész a' jóslat' veszedelme,

Itt a' vendég, most helyemre.

(fekete fátyollal befüdi a' kutat 's a' barlangba
rejtezik)

Csongor utóbb Balga. (jönnek)

C s o n g o r.

Merre tűnt el a' leányzó?

Jóslatot mondott vehetnem,

Csak követném nyomdokát.

Itt vagyok huh! milly vidéken,

Itt ez a' hely borzadásnak,

Félelemnek gyász helye:

Ez lesz a' jós' lakhelye.

(a' barlanghoz fordulva)

Jós, időknek hű buvára,

Jós a' szirtek' templomában

A' homálylyal 's gondolattal

Társalkodva lakozó,

Jós, ha jósnak hívatol

'S nem vagy a' név' ellenére

Rosznak, gyásznak hirdetője,

Szólj, szerelmem' sorsa millyen,

Merre törjek, merre térjek

Kedvesemhez hogy elérjek?

S z ó z a t.

A' mit látni fogsz, kövesd,

Szép leányka, meg ne vedd,

Arcza csendes mint az est,
 Kit hunyó naprózsa fest;
 Szeme tündök, mint az est,
 Mellyben csillag' fénye reng,
 Lába könnyü mint az est,
 Melly a' szellőn játszva leng,
 Úta arra, hol az est
 Alkonyába dőlni kezd,
 Arra indulj ott pihenj meg,
 Ott találod a' kegyest.
 (a' fátyol emelkedik, alóla a' kútból egy leányalak
 tűn föl, melly Csongornak integetve tova leng)

C s o n g o r.

Álmok' édes képzeménye
 Csoda szülte szűz alak,
 Szólj ki vagy menny' küldeménye?
 Csalsz-e vagy jól láttalak,
 Ah megállj, vagy bár sietve
 Menj világon 's végeken túl,
 Csongor nem remeg bajoktól,
 Fog követni, menj elő.

(el)

B a l g a.

Bámulok, meg' bámulok,
 Szám csekély a' bámulásnak,
 De ha egyre bámulok,
 Majd egyedül maradok.

(a' barlanghoz fordulva)

Asszony 'ám! — nem hall! — nagy asszony! —
 Jaj nagyot hall nyomorú.
 Néne egy kis jó tanácsot.

(az alatt egy palaczk bor 's egy sült galamb emel-
 kednek a' kútból 's Balga' homlokába ütköznek)

Óha! még bizony kivernék
 Mind a' két szemem' világát. —
 Láncz lobogó! az bizony bor,
 'S ez meg' olyan sült galamb
 A' mint én nem vagyok az.
 Szállj le szép piros palaczkom,
 Szállj le hozzám szép galambom,
 Meg nem eszlek, meg nem iszlak,
 Csak szivecskémhez szorítlak!
 Nem hiszik 's az nagy baj! oh én

Árva elhagyott legény.

Intenek, hogy nyomba menjek
 Engem úgy se! megteszem.

Várjatok meg hej! megyek már,

Itt vagyok már, szálljatok le

Hadd fogódzam bennetek.

Hujja huj! ha sapka vagy

Üsd le azt a' rőt palaczkot.

(süvegét utánok hajítja 's el)

M i r í g y.

(elő jön)

Meglön a' mit 's mint akartam,

Most aranyfa szép gyümölcsöd

Szép almád nekem terem.

Meglopom, meg! az lesz dolgom

'S a' manókat kergetem.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

Kietlen táj.

Tünde 's Ilma. (jönnek)

Ilma.

Hol vagyunk itt asszonyom,
Melly kietlen tartományban
Én, ha engem kérdenének
Jobb szeretnék messze lenni,
Legalább is olyan messze
Mint Pozsonytól Hortobágy.

Tünde.

Légy nyugott 's ne aggj veszélytől
Hű árnyéka bánatomnak,
Itt az Éj' országa van.
A' gyüölt fény' birodalma
Lelkem' annyi fellegét
Nyílsugárral hasogatja,
Nem kívánom szebb eget;
Ide húz a' bú' homálya,
A' reménynek csüggedése,
És a' csüggedés' reménye
Itt találják honnjokat.

Ilma.

Ah bizony nem jól találják.
Kis szemem már úgy kinyílt
Mint a' tányérbélvirág.

T ü n d e.

Ah a' szív is úgy nyílik meg
 Mint sötétben a' szemek.
 Boldogságban zárva tartja
 Rózsaszínü ajtaját,
 Az örömnék gazdag árja
 Hogy ne fojtsa el lakát;
 Búban, kínban, szenvedésben
 Titkos mélyeit kitarja,
 Hogy ha még van, a' reménynek
 Elfogadja sugarát.

I l m a.

'S ezt hogy tudjuk, illy kietlen
 Földre kelle bujdokolnunk,
 Hogy madár se jöjön onnan,
 A' hol nap van és világ?

T ü n d e.

Légy türelmes bánatommal.
 Vég utat tesz most szerelnem:
 Itt vesz enyhet vagy halált,
 Jer, kövess e' vég utamban,
 'S lássad ott az Éjt magát.

I l m a.

Mit csináljunk, merre fussunk?

T ü n d e.

Pusztá parton fátyolában
 Egy komoly bús asszony ül:
 Csermely folydogál előtte,
 Csillagokkal tündökölvé —

I l m a.

Borzadok, ha rá tekintek.

T ü n d e.

Ő az, kit keres reményem,

Ő az éj' gyász asszonya.

Nála vannak rejtve mélyen

A' jövődők' titkai;

Kérni fogjuk elborulva,

'S esküinkkel kényszeríteni

Hogy felfüdjék ajkai.

I l m a.

Jaj ne menjünk; mintha szólna,

Érthetetlen hangokat

Mormol ajka.

T ü n d e.

Álmodik

'S a' pataknak elbeszéli

Halhatatlan álmait.

Váramozunk, mert boszúja,

Végzetetlen és sulyos,

Éri azt, ki háborítja.

É j.

Sötét és semmi voltak: én valék,

Kietlen, csendes, lény nem lakta Éj,

És a' világot szültem gyermekül.

Mindenható sugárral a' világ

Fölkelt ölemből; megrázkodtatá

A' semmiségnek pusztaságait

'S ezer fejekkel a' nagy szörnyeteg,

A' Mind elő állt. Hold és csillagok,

A' menny' csodái lőnek bujdosók

Kimérhetetlen légutárokon.

Megszűnt a' régi alvó nyugalom:

A' test megindult, tett az új erő

'S tettekkel és mozgással gazdagon
 Megnépesült a' puszta tér 's idő
 Föld és a' tenger küzdve osztozának
 Az eltolt légnek ősi birtokán;
 Megszünteté a' tenger habjait
 'S mellyet haraggal ostromolt imént,
 Most felmosolyga mélyiből az ég;
 'S mint egy menyasszony, szépen és vidáman
 Virágruhába öltözött a' föld.
 A' por mozogni kezdett és az állat
 'S királyi fejjel a' lelkes porond,
 Az ember lőn és folytatá fáját
 A' jámbort, csalfát, gyilkost és dicsőt. —
 Sötét és semmi vannak: én vagyok,
 A' fény elől bujdokló gyászos Éj. —
 A' féreg, a' pillantat' búboréka,
 Elvész; idő sincs mérve lételének.
 Madárt a' szárny, a' körmök állatot
 Nem váltanak meg, kerges büszke fát
 Letesznek századoknak súlyai.
 Az ember feljő, lelke fényfolyam,
 A' nagy mindenség benne tükrözik.
 Megmondhatatlan kéjjel föltekint,
 Merőn megbámúl földet és eget;
 De ifjusága gyorsan elmulik,
 Erőtlen aggott egy két nyár után
 'S már nincs mint nem volt, mint a' légy' fia.
 Kírdhatatlan vágygyal a' míg él
 Túr és tünődik, tudni, tenni tör;
 Halandó kézzel halhatatlanúl
 Vél munkálkodni és mikor kidőlt is,
 Még a' hiúság' műve van porán,
 Még kőhegyek ragyognak sirjain,
 Ezer jelekkel tarkán 's fényesen

Az ész az erőnek rakván oszlopot.
 De hol lesz a' kő, jel, 's az oszlopok
 Ha nem lesz föld 's a' tenger eltűnik.
 Fáradtan ösvényikből a' napok
 Egymásba hullva össze omlanak;
 A' Mind enyész és végső romjain
 A' szép világ borongva hamvad el;
 És a' hol kezdve volt, ott vége lesz:
 Sötét és semmi lesznek: én leszek,
 Kietlen, csendes, lény nem lakta Ej.

I l m a.

Ah szegény bús asszonyságnak
 Millyen furcsa álmai vannak!

T ü n d e.

Borzadással tölt el e' szó.

Borzadással issza lelkem

A' mulóság' poharát.

Most jer Ilma, jer közelgjünk,

Tisztelettel elborúlva

Illessük meg fátyolát.

E j.

És a' sötéten túl van a' világ —

Mi vakmerőkéz illet engemet

Mulandóságról béken álmodót?

Ösmerlek nyúghatatlan lányka te;

Tündér hazádban üdvnek századi

Valának megszámlálva éltedül;

De föld' szerelme vont a' szívedet,

A' fényhazából földre bujdosál;

'S mert boldogságod ott is elhagyott

Segélyt keresni későn vissza térsz;

De mindörökre számkivetve légy;

Legyen mint vágytál, a' kis föld hazád,
Órákat élj a' századok helyett,
Rövid gyönyörnek kurta éveit.
Indulj, ne lásson itt tovább szemem;
Mert, a' ki halhatatlan Éj vagyok!
Olyan sütétté teszek mint az árny,
Hogy rózsaberkiből a' szerelem
Irtózva nézzen, mint iszonyra, rád;
'S illat helyett gyötörjön vad tüvis.
Menj, menj, mert a' mit mondtam, megteszem.

(Tünde Ilma el)

Omolyatok nem késő habzatok,
Az Éj az álmok partjain bolyong.

(el)

Hármas út' vidéke.

(Csongor a' leányalak után jő)

C s o n g o r!

Csalfa, tündér, játszi kép te

A' világon 's életen túl

Merre csábít gyorsaságod?

Százszor véllek megragadni!

Százszor e' megdobbanó szív

Készül csalfa szívedet

Elfogadni szerelemmel,

És te eltűnöl suhanva,

Mint az élet mint az álom;

Nyúghatatlan lábaiddal

Meg nem várod jöttömet.

Intesz újra? Nem hiszek.

Hányszor pusztá dombokon,

Hol vezérléd útamat,

Hányszor láttalak megállni

Nyílt kebellet nyílt karokkal?
 Vágyaimtól részegen
 Elfelejtém a' bolyongást
 És nem láttam a' kietlent;
 Mert te, szív' és szem' csalója,
 Téged láttalak 's imádtam
 Fátyolodnak titkait.
 Állj meg, állj meg, és ne hagyj el,
 Add jutalmát annyi kinnak,
 Hagyj pihennem karjaid közt
 És elsírnom vesztességim'
 Mondhatatlan séreit.

(fellep a' hármás útra)

Hah itt vagy egyszer annyi vágy után!

(a' leányalak eltűnik)

Mi volt ez? árnyék! és én hol vagyok!

(kis ideig gondolkozva áll)

Forrás után a' szarvas nő eped,

Nő társ után a' szarvas gún, oroszlán

Mind a' kettőnek űzi nyomdokát.

Forráshoz ér a' nő, a' gún nejéhez

'S erője dúló vadnak czélt mutat.

A' hangya futkos, apró léptei

Alig mutatnak járást és halad;

Nagy távolokról, gátak' ellenére

Fáradva és mozogva honn terem;

Földhöz ragadtan mász a' vak csiga,

De a' természet válhatatlanúl

Hátára tette biztos hajlakát,

Mikor kívánja, honn van, 's elpihen:

Elérhetetlen vágy az emberé,

Elérhetetlen tündér csalfa czél!

'S miért az olthatatlan szomj, miért

Rejtékeny álom, csalfa jóslatok

'S remény vezérrel eltűrt hosszas út,
 Ha, a' hol kezdtem, vége ott legyen.
 Bizonytalanság' csalfa közepén?
 Oh hármass útnak kétés ál köre
 Mi más kebellet léptem föl reád
 Virág reményim' reggelében akkor,
 Most kinnal rakva, búval gazdagon
 Az elhanyatlott szívnap' alkonyán!

B a l g a.

(jó a' lebegő étkek után)

Hát én mindig éh legyek
 'S úntalan csak szomjuhozzam?
 És e' gyomrot és e' torkot
 Csak bolonddá tartogassam?
 A' ki hús vagy, rossz galambhús!
 A' kit egresből csináltak,
 Bor! megállj vagy össze ontlak,
 Itt e' kövel fejbe sujtlak.
 Hah! leszállnak — Balga halkan
 Szőr' mentében bánj velük most.
 Hóha! hóha! így csak így,
 Rég így kellett volna már.

(fellép a' hármass útra 's a' mint étkeihez akar
 nyúlni, elomlanak)

Mi ez? homokká lettél rossz palaczk,
 Sivány homokká porlól düggalamb?
 'S azért van éhem, hogy most port egyem?
 Te átkozott, te csámpaláb megállj;
 Inkább galambbá sülök e' helyen
 'S egyen meg a' ki éhebb, mint magam.
 (a' földre veti magát)

Hah! melly kalandor nép közelg felém
 Tépetten mint a' verthad 's szomorún?

'S bút lássak ismét bú elől futó?
De enyh, a' bajnak látni társait,
Be várom őket ők sem boldogok.

K a l m á r.

(mankóján támolyogva jő)

Segíts tovább te fáradt gyenge láb,
Segíts te gyámbot, rossz láb-pótolék;
Te még is hű vagy: küszvény, zsibbadás
Nem rontanak meg, jó rossz út között
Nem válogatva mégy, a' merré kell.
'S ha pályavéget ér az utazó
Vénsége' zordon, bús, rideg telén,
Még tűzre rak, 's utószor felhevülve
Végig tekint a' tarka életen,
Mint a' ruhán, melly hajdan dísze volt,
Most a' szegénység ronda bélyege
Az elkopott fény' foltjait mutatja. —
Hol vagytok össze hordott kincseim?
Reményem' fája dúsan felvirúlt
'S arany virágít szélvész szórta el.
Megitta tenger a' mit föld adott,
A' víz' ajándit föld rabolta meg
'S a' sors' szegődi kénye, melly emelt,
Most zsámolyává tette hátamat.
Kik ösmerék, mig volt, csak pénzemet,
Nem ösmernek rám most az emberek
'S a' büntetésnek súlya rajtam az,
Hogy még is nálok kell segílyt találnom.
Ki ad a' fáradottnak enyhelyet?
Ételt ki ad az éhnek és italt
A' lankadónak bú és szomj miatt?
Ki ad a' bujdosónak rejteket
Paloták urának hajdan? vig torok'

Gazdáját vendégül ki híja meg,
 Hogy a' lehullott csontot fölvegye?
 Egykor selyemmel bélétt sors' fiát
 Ki köntösít fel most ruhátalant
 Dér és nap ellen, szél és zápor ellen?
 Ki a' szem ellen, melly megbánt ha néz,
 Botránkozással fordul el ha látott,
 'S még inkább mint dér zápor 's szél gyötör?
 Segíts tovább te fáradt gyenge láb,
 Segíts tovább te gyámbot: menni kell,
 Gazdálni a' mulékony életen,
 Imez bojtortján termő zálogon;
 Még a' halál, a' váltó, nincsen itt.

(el)

B a l g a.

(ki eddig csak fejét emelgette, most fölül)

De már evvel majd Balga sem cserél.
 Az isten adta millyen sáporást tesz.
 Egyik lélekzet benne szomjuság,
 A' másik éhezeti 's a' rongy miatt
 Ollyan vitorlás mint a' szélmalom;
 Mért nem lesz szélmalommá? — Hát ki az,
 Ki hág fel ismét, melly ország' fia,
 Ollyan szemekkel mint egy üstökös?
 Ha úgy lehetne a' mint nem, talán
 A' földet is kirúgná láb alól.
 De Balga csitt! most hülcsebb száj nyílik.

F e j e d e l e m.

(jő)

Égsz még 's nem égsz el nap, melly verve látsz?
 Rengsz 's el nem omlol föld e' láb alatt,
 Melly vérjelekkel nyomta hátadat?

Ha őlnyi térben hírem és magam
 Bőven tanyázunk, mért e' hosszas út?
 Mért e' hegyekkel büszke földdarab
 Egy sírhalommá nem lesz, nem nagyobbá
 Mint mennyi kell, hogy lábamat kinyujtsam?
 Magam szeretnék lenni, mint valék,
 A' földön úr és föld a' föld alatt;
 Ez a' homók faj, melly mohón tenyész,
 Ne mondaná, ha rajtam elmegyem:
 Imitt királynak gázolom porát.
 Le a' fejről te hitvány czifraság,
 Te csalfa fényből alkotott ragyogvány,
 El e' kezekből fejedelmi bot,
 Erőtök nincs; mig volt, én voltam az.
 Ez a' kebel volt műhely ezrekért,
 Magában és magától szüntelen
 A' hír' 's dicsőség' tettein koholt. —
 Fennségben ültem, mint a' bérzi kő,
 Rokon szív nélkül, szörnyen egyedül.
 Az át virrasztott éjek' rémei,
 A' barna gondok, szélvészhaború,
 Villám 's hideg fény voltak táborom;
 Lábamnál nyílt és hervadt a' virág;
 De úr valék 's betöltve a' hiány.
 Egy gondolat volt, én gondoltam azt,
 Akarat csak egy volt, én akartam azt,
 'S egyik végtől a' másikig hatott.
 Itt várak döltek, bérz múlt, víz kitért,
 Amott merészen kelt új épület,
 A' sivatag' csodája 's tornyokat
 Határon túl a' felhők közt viselt.
 Intettem és egy ország puszta lön,
 Akartam, és egy másik támadott.
 Ki adja vissza múlt hatalmammat?

Gyermek volt a' nép, bábok istenei;
 Én föl neveltem őket, báb helyett
 Kitettem a' hírt 's bátor fajzatok
 Hagyták el a' baromság' ólait.

Erőt nevelve őrző gondomon
 Nagy nemzetekké serdült a' világ:
 Nyakamra nőttek 's melly nagy tő valék,
 Most földre húztak önmön ágaim.
 Tehettem mindent 's mindent megteyék,
 Hatalmamon túl egy volt 's azt kívánták,
 A' mindeneknek tetszöt! nem teyém;
 Mert nem tehettem és elért bajom.

Titkos haraggal mélyen 's gyászosan
 Mint a' setét pók, szőtt az árulás,
 A' bízalomnak hósín fonalát,
 Melly vad kezei közt tüstént megszakadt,
 A' rosz gyanúnak barna szálival
 Férczelte össze csalfán 's ördögül;
 'S jött a' hízélgés' hímes köntüsében,
 Melly a' barátság' képivel kívül,
 Benn szerte vonszolt arczczal a' boszút
 'S gyilkos haragnak rejté szörnyeit.
 Kellett az áldozat 's én lettem az.

Mi van még hátra? merre költözünk?
 Lefeküdtem 's rám villant az ég' tüze,
 A' föld be nem vesz: ember' átkai
 Fölvernek onnan és ön álmaim
 Nem hagynak alunni olyan szűk helyen.
 Melly kéz mutatja most meg síromat?
 Ha már letettem e' nehéz fejet,
 Ez a' lélek, melly roppant természetével
 Láng óriásként égi boltot üt.
 Hol lel magának méltó temetőt?
 Lázadj fel tenger, bércz te hullj alá,

Gördülj ki föld e' fáradt láb alól,
Szakadjatok rám égő csillagok,
Romlástok' harsogása jel legyen,
Hogy egy királyi lélek sírba megy.

(el)

B a l g a.

Ha ez király volt, mérges lehetett.
Huh milly kegyetlen dolgokat beszél;
Sajnálnom kéne és csak bámulok
Mint a' ki szappant vett a' sajt helyett.

(a' Tudós mélyen elmerülve jó)

Mit látok? oh ez czifra élet itt.
Hová botorkál szalmaszál uram,
Hová te donga, görbe lécz darab?
Háromszor mennykő! ez van ám csehül.
Ha söprűnyélből vannak emberek,
Ez a' királyok. 'S millyen színtelen!
De tátogat már, halljuk a' harist.

T u d ó s.

Az élnetlenség
És halhatatlanság
Két nagy dolog, két régi fejtörés.
Az élni nem tudónak baj hogy él,
A' halhatatlannak baj hogy halni kell
'S mellyik nagyobb, azt méltó kérdeni.

Az élnetlenség? nem tud halni is,
'S ez a' mi őt legárvábbá teszi;
Mert a' szegény, földhöz ragadt fiú,
Kit még az ág is húz, a' gyáva szív,
Kit a' leány is megcsal; a' bolond,
Kin a' szerencse nyargal föl alá,
Az érdem, melly magára hagyva teng,
'S az életen túl várja díjait;
Éjfél' barátja a' vak, életunt,

'S kinek nejével más hivalkodik,
 Ki' tartományán más uralkodik,
 A' pénzülő, a' kockák' vert fia,
 A' szívbeteg, szerelme' martaléka
 'S minden reményhez esküdött bohó,
 Mindez ha halni tudna, milly hamar
 Látnók az élnélhetlenségek' vég baját!

Ellenben a' halhatatlannak is,
 Ha halni még előbb nem kellene,
 Mi könnyű dolga volna e' világon.
 De így sem él sem hal, csak tébolyog
 Lét és nem lét közt mint a' vert kuvasz,
 Kit udvarából a' juhász kitilt.

'S mért élnélhetlen? vagy mért halhatatlan?
 Mért élnélhetlen a' ki élni vágy,
 'S mikor nem az, mért halhatatlan akkor?
 Élet — 's halálban mért az a' lehet
 Az élnélhet halhat mért van eltörölve? —
 'S én nem kívántam hogy legyek 's vagyok!
 Majd nem kívánnék halni 's meghalok!
 'S akkor, ha láttam hitványságomat,
 Tán úgy kívánnám 's meg nem halhatok!
 'S örökre nem! nem! mindig nem! gyötör.

(homlokára üt)

Ki vagy te a' ki bennem háborogsz?

Ész vagy nem ész? elő! hadd lássalak.

(merőn kinyújtott tenyerébe néz, mintha valamit
 róla elszállani látna)

Igy! pille voltál most már lepke vagy?

(örjögösen előbbre lépve)

Megállj! ne menj még, én is elmegyek. —

Nem áll meg, elmegy, elhagy, eltűnik —

Sötét van, álmodozunk, itt az éj.

(el)

C s o n g o r.

Mit láttam én, mi vándor arczokat?
 Megjöttek régi ösmerőseim,
 Nem mint a' fecske, melly tavaszt jelent,
 Mint zajmadár a' vészben jöttek el,
 Búmat nagyítók gyász történetekkel.
 Fordúlt szerencse ül a' gazdagon,
 (Szerencse' hátán ült ő egykoron)
 'S ki a' világot rabbá tenni ment,
 Most — 's mennyi gyötrellemmel! halni megy.
 Betette könyvét a' tudós 's ki a'
 Tudás' határát érni láttatott;
 Most túl azon, kétségek' tengerében
 Mint egy veszendő sajka hanyatlik,
 'S kormányon ész helyett a' dőreség
 Csillagra nem tekintve, czéltalan,
 Áll a' habok között, mellyek elnyelendik
 'S a' rá agyargó szörnyeken mosolyg.
 El a' világnak ál tekintetétől.
 Koldús a' gazdagság, a' hatalom
 Leszállt fokáról, hamvadott üszök
 A' tudománynak napszövétnéke
 'S közöttük a' nem boldog szerelem
 Mint a' magányos gerle nyögve jár.
 El innen a' magánynak rejtekébe,
 El, a' hol ember nem hagyott nyomot.
 Derűs homályban, szélmoraj között
 Az észmerengés' búja ott lakik.
 Ott álmodoztat ifju képzelődést
 Elmúlt szerelm és meghiúlt remény.
 'S a' szív' halála lassú, nem gyötör.

(el)

B a l g a.

Elmenjünk hát 's ne lássunk több csodát?
 'S pusztába menjünk 's éktelen vadonba?
 De menni kell; ott még is fű terem
 'S ezentúl Balga nem kényeskedik,
 Szénával él, mint a' rivó szamár
 És vizzel mint az eb. Szegény fejem!
 Nem süt nekem már Böske lágy czipót
 És nem vet ágyat nap' leszálltakor;
 Inséggel a' mint kezdtük, hagyjuk el
 'S mi a' futások' vége? dögihalál.

(el)

Szabad tér

(egy elvadult kert közepében.)

Tünde Ilma (jönnek)

T ü n d e.

Vége vándor útainknak,
 Állj meg Ilma és pihenj.

I l m a.

Hála isten! hogy megjöttünk.

T ü n d e.

Itt e' táj volt, e' fenyér
 Hol legelsőbb andalogva
 Ültetém a' szerelemnek
 A' gyönyörfa sarjadékát.
 Ért arany gyümölcse már
 És a' vágý 's e' szív elől
 Elszedé a' sors' viharja.
 Álljon újlag e' helyen
 A' kopárnak bámulandó
 Dísze 's messze tündököljön.

És ha hű még és hivem,
 A' kit nem felejt szerelmem,
 Csalfa jóslat' ellenére,
 Itt találjon enyhelyére:
 De ha hűtlen és a' jóslat'
 Képe nem csal, akkor ah
 Hervadj hervadj drága fa,
 Hervadásnak átka rajtad.

I l m a.

Milly kegyetlen szózat ez?
 Hát ha férfi hűtelen volt,
 Ollyan ritkaság-e az?
 'S egy hitetlen szív miatt
 Minden férfit kell gyűlölni,
 És nem inkább kegybe venni?
 Nem jöhet szebb? vagy ha nem szebb,
 Nem jöhet jobb? és ha nem jobb,
 Nem jöhet más, a' ki szinte
 Férfi mint a' többi volt?
 Asszonyom, ha kérnem engedsz,
 Változtasd parancsodat;
 Kár az ilyen ritka fát
 Egy hitetlen férfiért
 Hervadásra vesztegetni;
 Mert ha így megy mindenütt,
 Nem marad fa, nem marad lomb
 'S hervadásnak vége nem lesz,
 A' mig férfi és fa van.

T ü n d e.

Akkor válják bár örökre
 A' természet hervataggá
 'S bú és bánat lakja azt.
 De ha boldogul szerelmem,

Akkor itt e' pusztadomb
 Fénylakommal díszesedjék;
 E' vadon, melly mint ijesztő
 Áll a' néma sivatagban
 És a' hajdan ékes kertnek
 Már benőtte útait,
 Akkor mint egy éden álljon
 'S benne e' kicsinded élet
 Mint a' rózsza úgy virítson
 Csermely árnak partjain.
 Harmat' gyöngye hullja meg,
 Ifju napfény melegítse,
 Égi szellő hűtögesse
 'S méhajakkal, mézajakkal
 Lopja róla hajnalonként
 A' szerelem' csókjait.
 'S hervadása érje bár:
 Szép volt 's édes illatú.
 De jer, Ilma félre innen,
 Várjuk mit hoz a' szerencse.

Lég' kicsinded szellemi,
 Gyenge Nemtők szálljatok,
 Legyetek fám' őrei
 Minden bűnöst, minden ártót
 Tőle messze tiltsatok.

(el)

I l m a.

Így van! a' legjobb tanács is,
 Mint a' bunda nyár' hevében
 Félre szugba vettetik.
 Isten hozzád drága fa,
 Férfi hűség' képe vagy,
 Elhervadtál, oda vagy! (el)

(Nemtők' éneke a' légben:)

Játszadózunk
'S az óra halad,
Légi lakunk
Van csillag alatt

'S a' csillag ha este mosolygva kijő
Tündöklük utána az égi mező.

Csillag után
Jár kis seregünk,
Menny' kapuján
Át játszva megyünk.

Ki hí le, ki hí le, a' földre ki hí?

A' meny ragyog, ékes; a' föld gyönyörű.
(a' Nemtők egymás után földre szállanak)

E l s ő.

Hop! leszálltam, itt vagyok,
Ej! beh csiklandós fü ez.

M á s o d i k.

Hop! leszálltam, itt vagyok.
Könnýü szellő lengedezz.

H a r m a d i k.

Hop! leszálltam, itt vagyok.
Gyenge harmat permetezz.

N e m t ő k i r á l y.

Szűzleányszív' dobogása bölcsőm,
Ki kér tőlem boldogságot kölcsön?
Szűzleányszív' dobogása ringat,
Ott aluszom 's a' kis lány kacsingat.

Ö t ö d i k.

Kedvesb illat a' virágnál
És az illat én vagyok.

H a t o d i k.

Ah leszálltam, itt vagyok,
A' sohajtás én vagyok.

H e t e d i k.

Szép leánynak ajakán
Minden csókért csók a' vám;
Én mosolygó csók vagyok.

N y o l c z a d i k.

Várjatok meg, várjatok meg,
Én az égő szív vagyok.

K i l e n c z e d i k.

Gyönyör úrfi én vagyok
Mit csináljunk hadnagyok?

T ö b b e n.

Játszunk, játszunk!

M á s o k.

Micsodát?

N é m e l l y e k.

Méh csoportot, rózsafát.

E l s ő.

A' királyné én leszek.

M á s o d i k.

Én kis gyenge raj leszek.

T ö b b e n.

Mink is, mink is raj leszünk.

Andalogva és dühöngve

Ágról ágra röppenünk.

H a r m a d i k.

Én virágzó rózsafa —

N e m t ő k i r á l y.

Álljatok meg, itt egy ág van,
Égi tőből surjadék.

Hogy virúljon föld' porában,
Itt mulassunk, itt enyelgjünk
Tiszta édes illatában.

M á s o d i k.

Adsz-e rózsát rózsfa?

H a r m a d i k.

Pille vagy, te menj tova.

M á s o d i k.

Ah nem én kis raj vagyok,
Szánj meg, olly szomjú vagyok.

H a r m a d i k.

Mit ihatnál?

M á s o d i k.

Harmatot.

H a r m a d i k.

'S melly jutalmát adhatod?

M á s o d i k.

Csókot értte vagy hatot

H a r m a d i k

Nem kell! nem kell!

M á s o d i k.

Meghalok!

H a r m a d i k.

Illatot szíjj, azt adok.

M á s o d i k.

Szíttam ah 's megrészegültem,
Szárnyainmal lankadok.

Hullok hullok, jaj lehulltam

Rőt levelke ing alattam.

Ah beh jó itt, ah beh lágy

Jertek társak, itt fürödjünk.

T ö b b e n.

Jertek oda, mézet szedjünk.

Rózsa illat, rózsa harmat, rózsa ágy,

Ah beh kedves, ah beh édes, ah beh lágy.

(a' harmadikat sorra csókolják)

H a r m a d i k.

(sírva)

Jaj nekem, jaj hagyjatok,

Tüske szúrja lábamat.

E l s ő.

Jaj nekem jaj! bágyadok,

Hangya csípi arczomat.

M á s o d i k.

Légy ijesztget, a' szunyog bánt,

Hagyjuk e' rossz tartományt.

(Mirígy jő)

N e m t ő k i r á l y.

Hah mi jó, melly fürtelem.

N e g y e d i k.

Rá tekintni gyöttelelem.

K i l e n c z e d i k.

Képtelen fej, fejtelen kép

Mindene rút, maga sem szép.

E l s ő.

Lába kéz és keze láb

Hagyjuk itt e' vad csodát.

N e m t ö k i r á l y .

Vissza vissza vissza;
A' föld nem nekünk való,
Durva zordon és csaló.
(elszállanak)

M i r í g y .

Mit csinált itt e' kölyökhad?
Azt tudom, hogy rá rivaszték
'S játszadozni elfelejt.
'S most aranyfa jőj velem,
Ifjuságnak drága fája,
Tán lehull a' kor' homálya,
Almádat ha ízlelem.
Asszonyod már nem keres
Mert bűvában epedezve,
Nincs e' tájhoz többé kedve;
Megcsalám és oda vesz. —
Áslak áslak, addig áslak
Körmeimmal míg kivájlak.
(vájni kezd a' fa' tövében. A' manók háromfelől
jönnek)

K u r r a h .

Mit találok, melly szerencse!

B e r r e h .

Melly öröm hogy össze jöttünk.

D u z z o g .

Szent a' béke már közöttünk.

B e r r e h ,

Merre jártunk?

K u r r a h .

A' hegyen túl.

D u z z o g.

Én a' völgyeken mulattam,
Hát te, bátya?

B e r r e h.

Tengeren túl!

Elszakadt a' bocskorom.

K u r r a h.

Egy boszorkányt hátba vágtam,
Elszakadt az ostorom.

D u z z o g.

Fergeteg jött, a' palástot
Össze tépte hátamon.

B e r r e h.

Mit csináljunk mit miveljünk?
Zúg az éhség úgyve bennünk.

K u r r a h.

Szép mulatság a' zene,
Im egy régi czimbalom.

B e r r e h.

Én egy rozzant hegedűnek
Régi fáját hordozom.

D u z z o g.

Három a' szám! hangotokhoz
Bodzasípomat fuvom.

K u r r a h.

Csendesen! mit látok ott?

B e r r e h.

Melly dicső ág a' kopáron!

K u r r a h.

Halljátok tanácsomat.
Készen vár ránk a' szerencse,
Csak kezet kell nyujtanunk.

Berreh, Duzzog.

Halljuk, halljuk.

K u r r a h.

A' fa ott

Egy tündérnek égi fája,
'S a' ki azt körmével vájja,
Az Mirigy, a' vén gonosz.
Rajta menjünk, megkötözzük,
Hárskötellel össze fűzzük,
Hársfa lyukba czövekeltük;
Míg világ lesz a' világ,
Onnan el nem szabadúl.
A' tündér ezt látni fogja;
'S végtelen jutalmat' ad.

Berreh, Duzzog.

Úgy van, úgy van 's úgy legyen,
Itt teremjünk hirtelen.

(el)

M i r i g y.

Ág ki hitvány görbe ág vagy,
Hol pokolban ágazál el,
Hogy gyöködhöz nem jutok?
Vagy kívánod, ezt a' földet
Hogy keresztül vájjam értted?
Megteszem!

(a' manók rajta mennek)

K u r r a h.

Ha meglehetne!

Most mozogj, ha tudsz zshivány.

(Tünde és Ilma távolról látszanak)

M i r í g y.

Hah kiket lát itt szemem?

Átkozottak össze téplek.

B e r r e h.

Nem lehet!

M i r í g y.

Megvakítlak.

D u z z o g.

Nem lehet!

M i r í g y.

Bocsássatok,

Vagy hernyóvá változtatlak,

'S pille lesz belőletek.

(a' manók kacagnak)

Hah hogy úgy van! nem lehet.

Kérni kell tán és ígérni,

És ígértet meg nem adni. —

Oldjatok meg gyermekim.

K u r r a h.

Mond fiadnak a' vizekben,

A' ki békát fojtogat.

M i r í g y.

Maszlagot nyelétek-e

Hogy reám dühültetek?

B e r r e h.

Tán nem üsmerünk, zshivány?

D u z z o g.

Jersze, száradj meg a' fán.

M i r í g y.

Melly bohóság töletek?
E' fa, látjátok, magában
Áll előttünk elhagyatva;
Mert szerelmes ültetőjét
Megcsalám és nem jön értte,
Átokkal néz e' vidékre.
'S mind e' kincs nekünk marad.
Én tevém; de osztozunk,
Oldjatok meg, oldjatok meg,
És felezve osztozunk.

K u r r a h.

Új csalással súlyosodtál,
Hogy lepottyanj, mint a' vaczkor,
'S végezd undok létedet.
Jer, kövess, nincs irgalom:
Hársfa lyukban fogsz hüselni
Zárva fogva mindörökre
'S élni míg rossz lelked élhet;
Jer ne szólj, mert mind hiába!
Egyszer szólj csak életedben,
Ezred évi rejtekedben,
Akkor is azt: jaj nekem!

(a' manók hurczolják Mirigyet)

M i r í g y.

Éj legyen napfényetek,
Méreg minden étketek;
Mérges harmat hintse meg
És utálat főzze meg.

B e r r e h.

Hadd beszéljen míg beszélhet.

D u z z o g.

Hársfa lyukban majd regélhet.

M i r í g y.

Nyomorogjon lelketek,
Béna koldús testetek,
Mint a' rossz szekér legyen;
Fájjon ülve, fájjon álva
Csikorogjon ébren álva
Es ijeszsen álmotokból.
Legvidámabb mulatástok
Fogcsikorgatás legyen.

K u r r a h.

Jól van jól öreg; de menjünk;
Vagy szorítsak torkodon?

M i r í g y.

Jaj nekem!

K u r r a h.

Hah csak hogy jajgatsz!

Jőj sietve és ne nyögj.

(el)

(Tünde és Ilma kik eddig rejtekben állottak,
előjönnek)

T ü n d é.

Mit kell végre hallanom!
E' gonosznak áldozatja
Voltának hát üdveim?
Most gyanítom csalait
'S borzadozva nézek vissza,
Mint ki örvényt lát nyomában,
Mellyen át kelt szembehúnyva.
Csongor ah gyanúm megölt

Egy lakót a' bízodalmat
 E' kebelben, melly hived;
 Most az újra éledez
 'S éledése több öröm,
 Mint birása volt előbb.
 'S Éj, ki nem nagy bűnömért
 Fényhazámból számkivettél
 'S kis gyönyört és kéjt ígértél,
 Add meg őket 's nem sóhajtok
 Fogynak évekért.

(a' manók vissza jönnek 's Tünde előtt térdre
 borúlnak)

Keljetek fel barna szolgák.
 Mindent láttam és tudok.
 Keljetek fel, már ezentúl
 Udvaromnak népei,
 Gazdagon jutalmaimmal
 Bőven, fényben fogtok élni.

K u r r a h.

Hála értte, hála 's áldás!

B e r r e h.

Mit parancsolsz hogy tegyünk?

D u z z o g.

Mit kívánsz hogy ne tegyünk?

T ü n d e.

E' vidéken rejtekezve
 Vizsga lesben álljatok,
 És ha kit látandatok
 A' fatőben megpihenni,
 Tartsátok meg itt kötözve
 'S jöjjetek hírt mondani.

(el)

K u r r a h.

Teljesítve lesz parancsod.

(Ilmához)

'S lány asszonyka meg sem álna!

Vagy nem ösmer úgy-e bár?

I l m a.

Hát ki ösmer téged undok?

K u r r a h.

A' ki egykor fenn a' kertben

Balga néven nevezett

'S csókjával megenyvézett.

I l m a.

Hát te volnál? meglehet.

Ösmerem lépésedet.

K u r r a h.

És ha kérdenem szabad

Milly neműnek ösmered?

I l m a.

Sánta voltál, most biczegsz.

K u r r a h.

Kedves! — oh hagy' illetem meg

Szép ruhája' fodrait.

I l m a.

Majd letépem, fúlj meg rajtok.

(el)

D u z z o g.

Valljon! lássa bár az ember,

A' hernyóból pille lett.

B e r r e h.

Rá röpült a' csipkefára

'S pillangója elveszett.

K u r r a h.

Mit csevegtek? kémekedve
Jertek, álljunk leshelyünkre:
A' jutalmak' napja vár.

(el)

C s o n g o r.

(jő)

Meddig égsz még e' kebelben
Mint szorúlt tűz a' hegyekben
Oh beteg szív' régi búja?
Legrettentőbb háborúd
E' kebelt még meddig dúlja?
A' kívánság elhagyott,
Melly mint rózsa ajku méh
Ült gyönyörnek kútfejénél;
Melly keservim' éjjelébe
Szebb jövőnek küldte fényét,
A' reménység elhagyott;
Csak te vagy hű, csak te vagy társ
Szűnhetetlen gyötreme;
Tél a' szívnek, tél az észnek,
Kétségbe ejtő szerelem,
Csak te nem hagysz, 's mint sötét por
Mint felhő a' vész elől,
Hasztalan fut' szűm előled.
(a' manók leseikből kirohannak, 's megragadják)

D u z z o g.

A' ki lelked van! megállj.

B e r r e h.

Meg ne moczczanj.

C s o n g o r.

Hol vagyok?

Melly szilaj hang zúg fülembé?

Oh ebek hát véretekkel
Fessem a' mezőt? el innen,
Vagy vasat nyel a' ki bánt.

K u r r a h.

Ember add meg magadat.
Éhen vesztél volna úgy is,
Most majd fellógasztanak.

(megkötözik)

B e r r e h.

Felmagasztalunk, ne búsulj.

D u z z o g.

Ej! tudom hogy majd lejönél,
Ha szemedbe pillant a' dél.

K u r r a h.

Nem nem! jobb ott a' magasban,
Szellő hűti talpait.

B e r r e h.

Varju száll a' homlokára.

D u z z o g.

Kár! kár! kár! szemét kívájja.
Jó éjszakát.

B e r r e h.

Jó éjszakát.

K u r r a h.

Nem sokára látjuk egymást.
(a' manók el)

C s o n g o r.

Csongor erre kell-e jutnod
Hogy szerencséd' alkonyán
Pór kezek kötözzenek meg
És gunyolják sorsodat?

Hát vitézlő karjaidnak
 Hol maradt el pártfogása?
 Félni nem tudó szivednek
 Győzhetetlen bátorsága
 Hol maradt az áruló el,
 Pór kezeiktől hogy ne veszsz el?
 Haj, nem ők! a' fájdalom,
 A' kegyetlen ölyv 's a' bánat
 Győztek engem 's kötve tartják
 Rég kifáradt lelkemet.
 Hogy romoljak el, mi szükség
 Ellenimnek össze gyűlni?
 Ellensége én magamnak
 Többet ártok, mint ölöm,
 Többet mint a' várt halál.

(zene távolról)

Hah mi ez? melly hangzatok
 Melly varázsos zengemény?
 Mért kelnek ki sírjaikból
 A' kívánat és remény?
 Mért boronganak szememben
 Boldog álom' képei,
 'S mintha lelkem újra élne,
 A' szerelmnek és örömnnek
 Várja vendég népeit.
 Engedek már engedek:
 A' megrendült idegeknek
 Nyugalom kell 's enyhület.
 Fájdalom! jó éjszakát,
 Csongor búcsút mond örökre
 'S kedvesének szép szeméről
 És gyönyörűről álmodik.
 (lefekszik a' fa tövébe 's elszunnyad. Tünde 's
 a' manók jönnek)

K u r r a h.

Nézd kegyelmes asszonyom,
Híveid mit cselekedtünk,
Egy zsványt itt megkötöttünk.

T ü n d e.

Ő az, ő az — oh örök sors,
Melly örömdíjt nevelél föl
Annyi búnak kínain.

(a' manókhoz)

Oldjátok meg őt vigyázva
'S őrhelyére mindenik
Álljon el, míg híva nem lesz.
(a' manók feloldják Csongort 's elmennek)
Oh kit e' szív' dobbanása
Megjövendőlt vágyaimnak,
Csongor itt vagy, karjaimtól
Többé el nem távozandó.
Megkötöttek Csongor; ah nem
Illy kötelre vagy te méltó.
Lelkeinket oldhatatlan
És szelídebb láncz köti.
Még is e' virágfüzért,
A' vadonnak koszorúját,
Vedd 's viseld míg vissza térek,
És nyugodjál; még nem illik
Megzavarnom álmodat.
Több gyönyörrel várom én azt
Földeríteni; még nyugodjál,
'S álmodd boldogságomat.

(indúl. Balga Ilmát hurczolva jó)

B a l g a.

Hát hitetlen álnok asszony
Igy kell futnod a' világon,

Mintha férjed már nem élne?
 Hányszor éhezém miattad,
 Hány ezerszer szomjuhoztam,
 Korhely, hitszegő teremtmény!
 És te — ördög tudja jobban —
 Addig merre sátoroztál,
 Hol nevettél hol mulattál!
 Özvegyasszony' képiben
 Így kell csálnod a' világot?
 Állj meg 's valld ki bűnödöt,
 Vagy tudom, hogy addig ütlek,
 Mig gombócczá változol.

T ü n d e.

Melly időtlen szóvitály ez?

I l m a.

Ah segíts meg; a' kegyetlen
 Balga megjött, és veréssel
 'S szidalommal üdvözl.

T ü n d e.

(Balgához)

Vakmerő! bocsásd el őt.

B a l g a.

(elbocsátja Ilmát)

Im kegyelmes asszonyom —

T ü n d e.

És te Ilma mit határozál?

Válaszsz köztte és közötttem,

Mondd el: mégy-e vagy maradsz?

I l m a.

(szünet után)

Jobb szeretném mind a' kettőt:

Menni is maradni is.

T ü n d e.

Úgy legyen hát. Most vonúlj el,
Légy hatalmas férjeden
'S büntetésül addig hízlald,
Míg mozogni 's enni tud.

B a l g a.

Ah kegyelmes asszonyom,
Csókolom kis lábaidnak
Legparányibb ujjait.

T ü n d e.

Sok szerencsét! — Ilma tedd hogy
Boldogságom' ünnepén
Senki itt ne háborítson.

(el)

I l m a.

Jer te gyilkos.

B a l g a.

Oh te méz!

I l m a.

Most az egyszer megbocsátok
'S elfelejtem a' pofont.

B a l g a.

(megöleli)

Oh te drága oldalcsont.

(mindketten el. Kevés idő múlva nagy roppanással
egy fényes palota emelkedik a' tündér fa'
ellenében. Csongor fölébred)

C s o n g o r.

Hah! mi bájra ébredek?
Melly szokatlan fény ömöl rám?
A' lakatlan bús vadonból

E' virágzó tömkeleg!
 Milly szerencsés változás ez?
 Mit jelent e' rózsaláncz,
 Melly lehabzik vállaimról?
 'S e' gyönyörfa, melly az emlék'
 Tükörével a' mosolygó
 Múltba vissza boldogít?
 Mit jelent a' fénylak ott,
 Bámulandó koronája
 A' kopárnak? mindezek
 Melly hatalmas kéz' csodái?
 És való-e? vagy talán
 A' hiú lég' tűneményi
 'S csúfolódnak álmaimmal?

(Tünde 's utána hat kísérő leányi jönnek fátýolozva)

Mit szemlélek? melly sereg
 Jó a' fénylaktól élém?
 És ki az, ki olly dicsőn
 Jár elöl a' szép seregben?
 Melly hatalmas csillagoknak
 Fénye jó itt eltakarva?
 Mért remegnek ízeim
 'S mint a' megrezzent ideg
 Mért ad e' szív kétesen
 Fájdalomnak és örömmek
 Egybe tévedt hangjait?
 Elborúlok e' helyen,
 Tisztelettel elborulva
 Lásson ösmert és nem ösmert
 'S már imádott asszonyom.

T ü n d e.

(egyedül közelebb jó)

Útas a' ki e' magánynak
 Sérthetetlen szent határit

Által hágni nem remegtél,
 Vakmerő te, szólj ki vagy,
 Mellyik tartomány' lakója,
 Milly szüléknek gyermeke?

C s o n g o r.

Haj! ne kérdezd honnomat!
 Melly csapongva jár az éghen,
 A' madárnak fészke van,
 Melly ijedve fut vadásztól,
 A' kis őznek völgy' ölében
 Nyúgodalmas berke van;
 Melly panaszszal csörgedez
 A' kietlen messzeségben,
 A' pataknak medre van;
 Még a' hold is, a' mosolygó
 Fájdalommal messze bolygó,
 Végre békes honnt talál,
 Bércz mögé nyugonni száll.
 Elhagyottabb én ezeknél,
 Ah én honntalan vagyok,
 'S a' szülék e' lét' adói
 Mennyi kinnak, gyötrelmeknek,
 Szívemésztő üldözetnek
 Szültek átkos gyermekeket!

T ü n d e,

Vajha sorsnak üldözötte
 Elkerülted volna e' tájt,
 'S most ne érne itt veszély,
 Én, szánód bár és barátod
 Annyi húdnak hallatára,
 Még sem irgalmazhatok:
 Büntetésed szabva van már
 Vissza vonhatatlanul.

C s o n g o r.

Mondd ki bátran és ne késsél
 Megnyugtatni lelkemet.
 Mondj halált rám 's ajkaidról
 Azt öröm lesz elfogadnom.

T ü n d e,

A' halál nem büntetése
 Annak a' ki halni vágy.
 Várj egyébre 's óva válaszsza
 Mert választanod szabad:
 „Vagy bolyongnod a' vadonban
 Kell siralmas végedig,
 Mig csak bűnak és nyomornak
 Rajtad kedve telhetik.
 Ön magadnak üldözője
 Kór eszednek álmival,
 Futni fogsz és cél't nem érni
 Mig reményed oda hal;
 'S akkor fájó zsibbadásban
 Únalomtól betegen
 Hamvadozni fogsz sötétül
 Mint csillag melly lemegyen.
 A' ridegség 's elhagyottság
 Lesznek néma társaid,
 A' szív többé nem vigasztal
 És az ész megszorít —”

C s o n g o r.

Szűnj meg, szűnj meg és ne mondd el
 Régi szenvedésimet.
 A' ridegség 's elhagyottság
 Voltak úti társaim,
 Vagy ha ők nem, üldözőim

Válthatatlan kínaim.

Már e' büntetést kiállám,
E' tovább eltűrhetetlent,
Mondj más sorsot, mondj halált rám
'S esküszöm, nem mondok ellent.

T ü n d e.

Ám ha ez nem volna tetsző
'S büntetésnek sanyarú,
Halld meg, egy más sorsod is vár,
Nem kevesbé szomorú:
E' virágos csendligerben
A' szerelem' hív ülében
Mint a' halmok' csermelyének,
Gyöngy viraggal koszorúzva,
Víg dalokkal hangadozva,
Kell lefolyni életednek.
Hű kebelnek dobogása
Lesz ibülcsoje álmaidnak,
Hév ajaknak csókadása
Megfejtője vágyaidnak.
A' gyönyörrel fogsz fekünni,
A' gyönyörrel ébredezni
'S elmúlt napjaid' keserve,
Boldogságba eltemetve,
Mint regében ó csoda
Vissza fog mosolygani
'S több örömmek lesz oka.
Nézz körül 's ha tartja' kedved,
E' gyönyörfa és ama' lak
Bús virálynak mezején
Mind reád vár, mint sajátod
'S boldog alkotójok — én.

(hirtelen félre vonja fátyolát)

C s o n g o r.

Tünde! — ah vagy még ne higgyem

A' csalóka tüneményt

E' szavaknak, e' szemeknek?

Jaj ha még is álmodom!

Nem nem, e' szem, és az arcz,

E' kar és a' rózsa ujjak,

E' sugárból alkotott test,

És e' minden olly dicsően

Egy tökélybe össze téve,

Nem lehet más, nem lehet több;

Egy van illy kép mindörökké

'S csalhatatlanul való.

Tünde Tünde ah te vagy!

'S annyi szenvedés után

Nyúgszom égi kebleden!

Sírok égi kebleden!

(megüleli)

'S szívom istenajkaidnak

Halhatatlan csókjait.

T ü n d e.

Csongor ah, elfárad a' szó

És az ész elégtelen

Elgondolni, elbeszélni,

A' mit e' megáradott szív

Boldogsága' tengerében

Érez és tud, sejt 's ohajt.

Jer nyugodjál e' karok közt

'S hagyj nyugonnom karjaid közt.

Háboríthatatlanul

Igy fogunk mi csendben élni

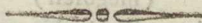
'S a' bajoktól messze lenni;

Hagyd virágzó ajkaidnak

Rám omolni csókjait
 És fogadd el ajkaimnak
 Szívből áradt választ.
 Megzavarhatatlanúl
 Így fogunk mi kéjben élni
 'S a' világgal nem cserélni.

(a' kísérő leánykák mind inkább elvonulnak, míg
 utóbb nem látszanak. Azonban az arany alma hull
 's messziről imez ének hallatik:)

Éjfél van, az éj rideg és szomorú,
 Gyászosra hanyatlík az égi ború:
 Jój kedves örülni az éjbe velem,
 Ébren maga van csak az egy szerelem.

MÁGYAR
 TUDOMÁNYOS AKADEMIÁ
 KÖNYVTÁRA

